

**UCHWAŁA NR XXV/242/21
RADY GMINY IŁAWA**

z dnia 29 stycznia 2021 r.

**w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Iława na lata
2021 - 2027".**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst: Dz. U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1) i art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (jednolity tekst: Dz. U. z 2020 r. poz. 1876) Rada Gminy Iława uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Iława na lata 2021 - 2027", w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Iława.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Roman Piotrkowski

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY IŁAWA NA LATA 2021-2027

IŁAWA 2020

Spis treści

Wstęp	3
1. Ogólna sytuacja społeczno-ekonomiczna Gminy Iława	4
2. Diagnoza wyzwań lokalnej polityki społecznej.....	9
2.1. Starzenie się społeczeństwa	9
2.2. Niepełnosprawność i choroby.....	11
2.3. Dysfunkcje rodzin.....	14
2.4. Bezrobocie i bierność zawodowa.....	17
2.5. Uzależnienia.....	19
3. Dostępność usług społecznych	20
3.1. System pomocy i wsparcia	20
3.2. Oświata i wychowanie	24
3.3. Kultura i sport	25
3.4. Opieka zdrowotna	26
3.5. Bezpieczeństwo publiczne	26
3.6. Organizacje pozarządowe	27
4. Główne wnioski i prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	28
5. Uwarunkowania prawne i programowe wdrażania Strategii	30
5.1. Podstawowe akty prawne.....	30
5.2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi	31
6. Założenia gminnej polityki społecznej na lata 2021-2027	35
6.1. Wizja rozwoju społecznego	35
6.2. Obszary priorytetowe, cele i kierunki działań	36
Priorytet 1. Wspieranie zdrowia, aktywności i rozwoju mieszkańców	36
Priorytet 2. Wspomaganie rodzin w tworzeniu przyjaznego środowiska rodzinnego.....	37
Priorytet 3. Kreowanie warunków włączenia społecznego, aktywności i rozwoju osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących.....	38
Priorytet 4. Przeciwdziałanie i ograniczanie skali dysfunkcji społecznych	39
Priorytet 5. Zapobieganie ubóstwu, problemom mieszkaniowym i bezdomności	40
Priorytet 6. Integracja i aktywizacja społeczności lokalnych	41
7. Sposób realizacji Strategii	43
7.1. Ramy organizacyjne	43
7.2. Monitoring Strategii.....	44
8. Źródła finansowania	45
Wykaz skrótów	46
Spis tabel.....	47
Spis wykresów	47

Wstęp

Strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi wyraz lokalnej polityki społecznej. W szerokim znaczeniu jest to działalność zmierzająca do poprawiania standardów życia wszystkich mieszkańców wspólnoty samorządowej, a nie tylko osób i grup zagrożonych bądź dotkniętych wykluczeniem społecznym ze względu na bariery i trudności życiowe oraz ograniczone możliwości i utrudniony dostęp do usług społecznych. Tak rozumiana polityka społeczna obejmuje zagadnienia z dziedziny zatrudnienia, edukacji, kultury, wypoczynku, ochrony zdrowia oraz zabezpieczenia potrzeb materialnych i mieszkaniowych. Jej odzwierciedlenie stanowi *Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Ilawa na lata 2021-2027*, która, choć umiejscowiona ściśle w zadaniach i kompetencjach samorządu gminy, odnosi się do różnych aspektów funkcjonowania społeczności lokalnej.

Opracowanie strategii jest obligatoryjnym zadaniem każdej gminy, jednak sposób jego realizacji nie został określony. Jednakże, aby dokument ten odnosił się do rzeczywistych problemów społecznych, a także potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności, a zarazem efektywnie wykorzystywał wewnętrzne zasoby, powinien zostać opracowany z wykorzystaniem metod partycypacyjnych. Wychodząc z takiego założenia, ważnym aspektem procesu przygotowywania *Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Ilawa na lata 2021-2027* stał się udział szerokiego grona interesariuszy i przedstawicieli lokalnej społeczności. W opracowanie Strategii zostali zaangażowani przedstawiciele różnych obszarów życia społecznego w gminie, w tym pomocy społecznej, oświaty, kultury oraz organizacji pozarządowych. Podczas dwóch spotkań warsztatowych, które odbyły się 30 czerwca i 1 października 2020 roku w Ławicach, zdiagnozowane zostały zasoby w sferze gminnej polityki społecznej oraz wypracowane cele i kierunki działań w ramach strategii. Opracowaniu dokumentu służyły także spotkania konsultacyjne z przedstawicielami środowisk seniorskich w gminie oraz sołtysami, które odbyły się w dniach odpowiednio 30 czerwca i 15 lipca 2020 roku.

Niniejszy dokument został przygotowany z uwagi na wygasanie okresu obowiązywania *Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Ilawa na lata 2015-2020*. Jakkolwiek planowanie strategiczne zwykle jest obciążone trudnościami oraz ryzykiem związanym ze zmiennością i dynamiką zjawisk oraz procesów społecznych, to niniejszy dokument był opracowywany w warunkach utrudnionych z uwagi na sytuację, której na tak dużą skalę nasze społeczeństwo wcześniej nie doświadczyło. Ogłoszony w marcu 2020 r. stan pandemii koronawirusa wiązał się z ograniczeniem działalności gospodarczej, zmniejszeniem zakresu lub wyłączeniem funkcjonowania instytucji i zakładów pracy oraz izolacją społeczną. Po niespełna dwóch miesiącach rząd podjął decyzję o stopniowym wycofywaniu restrykcji, jednak okres izolacji i zamrożenia gospodarki był na tyle długi, by spowodować zamknięcie zakładów pracy, zwolnienia pracowników, zmniejszenie produkcji i zakresu działalności. Trudno dziś prognozować skutki izolacji rodzin, pogłębienia wewnętrznych problemów z uwagi na pozostawanie w domach oraz pogorszenie sytuacji zawodowej i społecznej. Z tego względu strategia opracowywana w warunkach dużej niepewności, oparta została na danych, informacjach i prognozach dostępnych w okresie jej przygotowywania, natomiast pozwala na elastyczność działania oraz dokonanie modyfikacji w przypadku, gdy sytuacja ulegnie zmianie lub okaże się nieprzystająca do prognoz.

Dokument składa się z dwóch zasadniczych części: diagnozy sytuacji społecznej Gminy Ilawa oraz założeń programowych (wdrożeńiowych). Część diagnostyczna obejmuje podstawowe zagadnienia charakteryzujące gminę, w tym dotyczące procesów demograficznych, rynku pracy, problemów społecznych, a także dostępności usług społecznych i aktywności mieszkańców. Została opracowana w oparciu o dane, których bogate źródło stanowił Główny Urząd Statystyczny, w szczególności Bank Danych Lokalnych. Wykorzystano również dane i sprawozdania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ilawie oraz innych instytucji. Zasadniczo analiza została przeprowadzona dla przedziału czasowego 2017-2019, z zastrzeżeniem, iż przyjęto zasadę wykorzystywania danych rocznych najbardziej aktualnych na moment opracowywania dokumentu. W przypadku niektórych obszarów diagnozy przyjęto dłuższy okres analizy, aby uwypuklić zachodzące procesy. Część wdrożeniowa

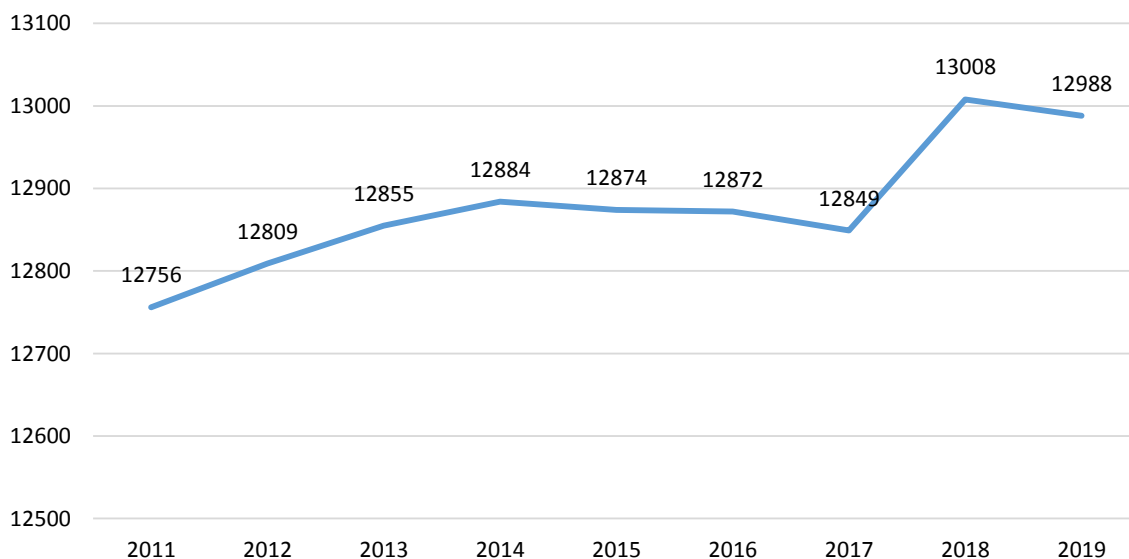
Strategii zawiera wizję projektowanych zmian oraz katalog niezbędnych kierunków działań, następnie zaś wskazówki, jak skutecznie zarządzać realizacją Strategii.

1. Ogólna sytuacja społeczno-ekonomiczna Gminy Iława

Gmina Iława jest gminą wiejską, leżącą w zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie iławskim. Jest to gmina tzw. *obwarzankowa*, ponieważ okala miasto Iławę. W 2019 roku jej powierzchnia wynosiła 424 km², a średnia gęstość zaludnienia kształtowała się na poziomie 31 osób/km², co oznacza, że była niższa niż w całym powiecie iławskim (67 osób/km²) i w województwie warmińsko-mazurskim (59 osób/km²). Według podziału administracyjnego na gminę składa się 76 miejscowości, wchodzących w skład 27 sołectw, przy czym 3 wsie są już obecnie niezamieszkałe. Siedziba władz gminy, jak również części instytucji gminnych mieści się w Iławie. Położenie gminy w istotny sposób determinuje warunki i jakość funkcjonowania jej mieszkańców, dostępność do usług społecznych oraz dostępność komunikacyjną.

W świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2019 roku Gminę Iława faktycznie zamieszkiwało 12 988 osób. W perspektywie ostatnich dziewięciu lat liczba ludności wykazywała tendencję rosnącą, co wyróżnia Gminę Iława spośród innych jednostek samorządu terytorialnego tego samego szczebla. Obecnie częściej bowiem można zaobserwować wyludnianie się gmin wiejskich, spowodowane ujemnym przyrostem naturalnym i emigracją ludności. Liczba ludności Gminy Iława w 2019 roku była większa niż w 2011 roku o 232 osoby, czyli o 1,8%. Największy poziom w analizowanym okresie osiągnęła w 2018 roku, kiedy wyniosła 13 008 osób i wykazała przyrost w porównaniu do roku poprzedniego o 159 osób, tj. o 1,2%.

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Iława w latach 2011-2019

ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO.

W świetle danych z bazy Rejestru Mieszkańców w końcu 2019 roku gminę zamieszkiwało na pobyt stały 12 715 osób. Do miejscowości o największej liczbie mieszkańców należy zaliczyć Ząbrowo (1 094 osoby), Nową Wieś (1 001 osób), Wikielec (877 osób), Frednowy (599 osób), Rudzienice (520 osób) oraz Gałdowo (457 osób). Więcej niż 200 osób stale zamieszkuje w czternastu miejscowościach, natomiast pozostałe liczą od 1 do 199 mieszkańców. Biorąc natomiast pod uwagę osoby zameldowane również na pobyt czasowy, to liczba mieszkańców gminy kształtuje się na poziomie 12 914 osób.

Na kierunek i natężenie zmian demograficznych w gminie wpływa z jednej strony kształtowanie się wartości przyrostu naturalnego czyli różnicy pomiędzy liczbą urodzeń a liczbą zgonów mieszkańców,

a z drugiej strony salda migracji, które określa czy więcej osób osiedliło się w gminie czy z niej wyjechało. W latach 2017-2019 przyrost naturalny w Gminie Iława przyjmował corocznie wartości dodatnie – największą, sięgającą 40, w 2018 roku. Saldo migracji natomiast jedynie w 2018 roku było dodatnie, natomiast w pozostałych latach przyjmowało wartości ujemne. W 2019 roku na każdy tysiąc ludności gminy przypadał przyrost naturalny w wysokości 2,01 i saldo migracji o wartości -4,48.

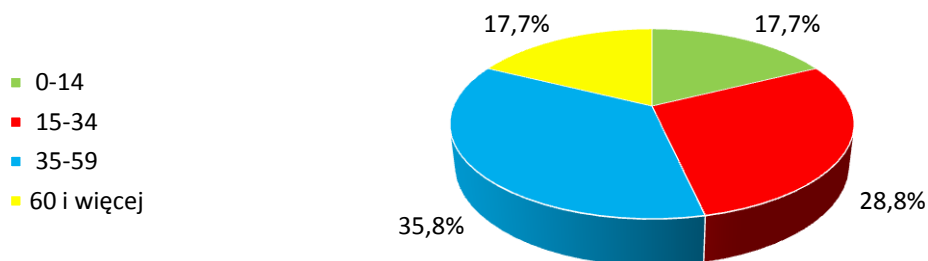
Tabela 1. Wybrane dane dotyczące zmian demograficznych w Gminie Iława w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
Urodzenia żywe	135	142	140
Zgony	104	102	114
Przyrost naturalny	31	40	26
Przyrost naturalny na 1000 ludności	2,41	3,10	2,01
Saldo migracji ogółem	-13	53	-58
Saldo migracji na 1000 ludności	-1,01	4,11	-4,48

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Struktura ludności gminy według płci wskazuje na przewagę mężczyzn, którzy w liczbie 6 623 w 2019 roku stanowili 51,0% ogółu ludności. Współczynnik feminizacji, rozumiany jako liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn ukształtował się tu na poziomie 96, podczas gdy w powiecie iławskim wyniósł 102, a w województwie 104.

Wykres 2. Ludność Gminy Iława według grup wiekowych (31.12.2019)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców wskazuje na dość duże zróżnicowanie. W grudniu 2019 roku największy odsetek stanowiły tu osoby w przedziale wiekowym od 35 do 59 lat (35,8%), a w drugiej kolejności w wieku od 15 do 34 roku życia. Zarówno dzieci i młodzież do 14 roku życia, jak i osoby od 60 lat wzwyż, stanowiły 17,7% ogółu mieszkańców.

Na sytuację społeczno-ekonomiczną gminy istotny wpływ wywiera kondycja lokalnego rynku. Wyraża się ona m.in. w potencjale zatrudnieniowym dominujących form działalności gospodarczej, strukturze podmiotów gospodarki narodowej, stopie bezrobocia oraz aktywności zawodowej mieszkańców.

Na obszarze Gminy Iława w 2019 roku zarejestrowanych było 1 057 podmiotów gospodarki narodowej. W porównaniu do 2017 roku liczba ta wzrosła o 126, czyli o 13,5%, natomiast w odniesieniu do 2018 roku nastąpiło jej zwiększenie o 45 podmiotów (o 4,5%). Podmioty zarejestrowane w Gminie Iława stanowiły 14,0% podmiotów na terenie powiatu iławskiego i 0,8% podmiotów w województwie warmińsko-mazurskim. Zdecydowana większość podmiotów funkcjonowała w sektorze prywatnym – w 2019 roku stanowiły one 98,7% ogółu. Na każdy 1000 mieszkańców gminy w tym czasie przypadało 81 podmiotów, natomiast jeżeli weźmie się pod uwagę tylko ludność w wieku produkcyjnym, to na 1 000 osób przypadało 127 podmiotów. Wartości te wskazują na dość wysokie nasycenie gminy podmiotami gospodarczymi, jednak niższe w porównaniu

do średniej wojewódzkiej. Dla przykładu w 2019 roku w województwie warmińsko-mazurskim wskaźnik podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 000 ludności wynosił 93, czyli o 12 punktów więcej niż w gminie, natomiast liczba podmiotów na 1 000 ludności w wieku produkcyjnym kształtowała się na poziomie 151,4, tj. o 24,4 punktu wyższym niż w gminie.

Tabela 2. Wybrane dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Iława w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
Liczba podmiotów w rejestrze REGON, w tym:	931	1 012	1 057
- zatrudniające 0 – 9 osób	891	970	1 016
- zatrudniające 10 – 49 osób	36	38	37
- zatrudniające 50 – 249 osób	3	4	4
- zatrudniające od 250 wzwyż	1	0	0
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	112,5	121,2	127,0
Podmioty na 1000 ludności	72	78	81

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Spośród wszystkich podmiotów gospodarki narodowej funkcjonujących w 2019 roku na terenie Gminy Iława, aż 96,1% (1 016) to podmioty zatrudniające do 9 osób; 3,5% stanowiły firmy zatrudniające od 10 do 49 pracowników (37), a 0,4% – zakłady o liczbie zatrudnionych od 50 osób wzwyż (4). Z punktu widzenia sytuacji ekonomiczno-społecznej gminy, strategiczne znaczenie mają największe przedsiębiorstwa, generujące stałe miejsca pracy i zapewniające zatrudnienie wielu mieszkańcom. Związane jest jednak z ich funkcjonowaniem zagrożenie, że okres gorszej koniunktury gospodarczej może przynieść zwolnienia grupowe i konieczność szybkiej aktywizacji nawet kilkuset osób. Warto z drugiej strony wskazać, że w świetle danych za 2019 rok w gminie Iława, aż 84,9% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w REGON stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (897). Jednoosobowe firmy to ważny filar lokalnej gospodarki – to samozatrudnienie znacznej grupy mieszkańców i źródło dochodów dla nich i ich rodzin, a także dostarczanie potrzebnych produktów i usług na rynek. Należy zarazem pamiętać, że jednoosobowe firmy charakteryzują się mniejszym potencjałem zatrudnieniowym i w całej swojej działalności zwykle nie generują dodatkowych miejsc pracy bądź tworzą jedynie pojedyncze.

Zdecydowanie największa część podmiotów w Gminie Iława w 2019 roku funkcjonowała w sekcji G *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle* – 230 podmiotów (21,8%); w dalszej kolejności należy wskazać sekcję F *Budownictwo* – 179 podmiotów (16,9%), sekcję C *Przetwórstwo przemysłowe* – 117 podmiotów (11,1%), sekcję A *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* – 101 podmiotów (9,6%), sekcję H *Transport i gospodarka magazynowa* – 69 podmiotów (6,5%), sekcje S i T *Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby* – 65 podmiotów (6,2%) oraz sekcję M *Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna* – 63 podmioty (6,0%). W pozostałych sekcjach liczba podmiotów gospodarki narodowej nie przekroczyła 50.

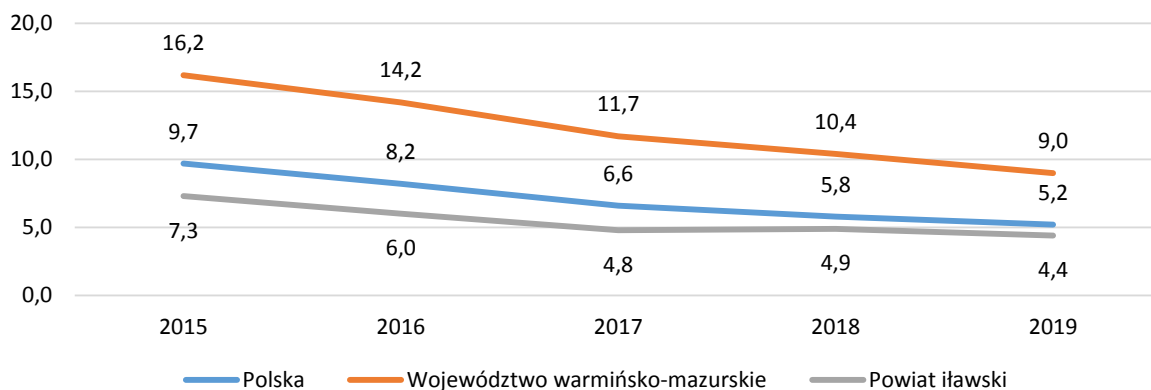
O kondycji lokalnego rynku pracy świadczy również kształtowanie się liczby osób pracujących i bezrobotnych. W świetle danych GUS, w Gminie Iława w 2019 roku było 1 607 pracujących¹, co oznacza, że ich liczba spadła, w porównaniu do 2017 roku, o 41 osób (tj. o 2,5%). Większość, sięgającą 55,0% stanowili mężczyźni, podczas gdy kobiety 45,0%. Dane te pozwalają mówić o dysproporcji w strukturze pracujących według płci. Nie jest ona duża, jednak wskazuje na to, że

¹ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach.

kobiety doświadczają większych, niż mężczyźni, trudności w znalezieniu i utrzymaniu zatrudnienia. Potwierdzenie stanowią statystyki dotyczące bezrobocia rejestrowanego. W grudniu 2019 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Iławie zarejestrowanych było 198 osób z Gminy Iława, z czego aż 66,2% stanowiły kobiety.

W ostatnich latach bezrobocie w gminie i powiecie iławskim, podobnie jak w województwie i całym kraju, wykazywało tendencje malejące, co najlepiej obrazuje kształtowanie się stopy bezrobocia, czyli procentowego stosunku liczby ludności bezrobotnej do liczby ludności aktywnej zawodowo. Wskaźnik ten nie jest wyliczany na poziomie gminy, stąd porównanie dotyczy powiatu, województwa oraz kraju.

Wykres 3. Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie iławskim w latach 2015-2019 (w %)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

W grudniu 2019 roku stopa bezrobocia w powiecie iławskim wynosiła 4,4%, co oznacza, że była niższa niż w Polsce (o 0,8 punktu) i w województwie warmińsko-mazurskim (o 4,6 punktu). W perspektywie lat 2015-2019 zmniejszyła się w powiecie o 2,9 punktu, więc dynamika spadku była nieco mniejsza niż w kraju, gdzie wyniosła 4,5 punktu czy w województwie – 7,2 punktu. Jest to jednak zgodne z obserwowaną tendencją, zgodnie z którą w ostatnich latach bezrobocie rejestrowane w największym stopniu spadało na obszarach, na których było do tej pory największe.

Analizując powyższe dane, należy jednak mieć na uwadze, że rok 2020, z uwagi na epidemię COVID-19, prawdopodobnie przyniesie zmiany na rynku pracy, jednak ich scenariusze są obecnie trudne do przewidzenia. Ponadto, dane te odnoszą się jedynie do bezrobocia rejestrowanego, które nie odzwierciedla całokształtu aktywności zawodowej i ekonomicznej ludności. W praktyce bowiem część osób zarejestrowanych pracuje w tzw. *szarej strefie*. Jest to zjawisko niekorzystne, ponieważ powoduje szereg skutków nie tylko gospodarczych, ale społecznych, m.in. zmniejszenie dochodów budżetu państwa, zanikanie uczciwej konkurencji, zahamowanie postępu technologicznego. Osoby pracujące w *szarej strefie* nie są chronione przez uregulowania w zakresie prawa pracy ani też nie wypracowują sobie zabezpieczenia finansowego na przyszłość. Godzą się jednak z tym, ponieważ *szara strefa* to niejednokrotnie jedyne źródło dochodu gospodarstwa domowego². Z drugiej strony, dane dotyczące bezrobocia rejestrowanego nie obejmują osób, które nie pracują, jednak z różnych względów nie zarejestrowały się w urzędzie pracy.

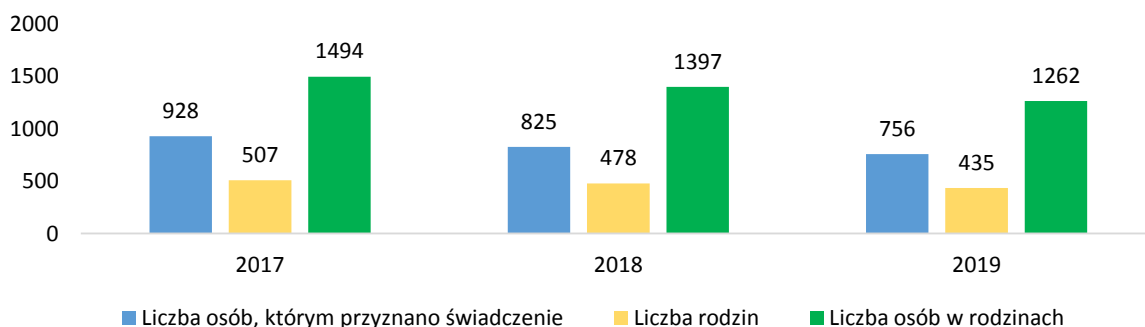
Analizując sytuację społeczno-ekonomiczną Gminy Iława należy zwrócić uwagę na problemy społeczne, które dotyczą jej mieszkańców. Podstawowych danych w tym zakresie dostarczają statystyki GOPS w Iławie.

W 2019 roku świadczenie z pomocy społecznej przyznane zostało 756 mieszkańcom Gminy Iława z 435 rodzin, w których funkcjonowały 1 262 osoby. Liczby te zmniejszyły się w porównaniu do 2017

² *Praca nierejestrowana w Polsce w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011, s. 15.

roku – świadczenia otrzymały o 172 osoby mniej, liczba rodzin spadła o 72, natomiast liczba osób w tych rodzinach zmniejszyła się o 232. Może to być z jednej strony efekt usamodzielniania się podopiecznych i ich odchodzenia z systemu pomocy społecznej dzięki np. podjęciu zatrudnienia lub otrzymaniu świadczeń emerytalno-rentowych, a z drugiej strony – zmiany dochodów podopiecznych wpływającą na zmniejszenie wysokości świadczeń lub utratę praw do zasiłku z powodu przekroczenia kryterium dochodowego, ze względu np. na otrzymanie wynagrodzenia za pracę. Ważne jest tu również świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, które spowodowało, iż część rodzin rezygnuje ze wsparcia GOPS, ze względu na poprawę ich sytuacji finansowej.

Wykres 4. Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS W IŁAWIE.

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, pomoc ta udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; długotrwała lub ciężka choroba; niepełnosprawność; przemoc w rodzinie; potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Wśród głównych powodów udzielania pomocy społecznej przez GOPS w Iławie w 2019 roku należy wskazać następujące:

- ⇒ długotrwała lub ciężka choroba – 215 rodzin (483 osoby w rodzinach);
- ⇒ niepełnosprawność – 189 rodzin (431 osób);
- ⇒ potrzeba ochrony macierzyństwa – 120 rodzin (588 osób);
- ⇒ bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 110 rodzin (436 osób);
- ⇒ bezrobocie – 81 rodzin (239 osób);
- ⇒ ubóstwo – 64 rodziny (176 osób w rodzinie).

Pozostałe powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w Gminie Iława występowały znacznie rzadziej lub wcale. W 2019 roku 18 rodzin (44 osoby) korzystały ze wsparcia z tytułu alkoholizmu, 9 rodzin (9 osób) z powodu bezdomności, 8 rodzin (29 osób) z powodu przemocy w rodzinie, 3 rodziny (6 osób) z powodu trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, również 3 rodziny (5 osób) z powodu zdarzeń losowych, 2 rodziny (7 osób) z powodu narkomanii, po 1 rodzinie z powodu trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy, sytuacji kryzysowej bądź klęski żywiołowej lub ekologicznej. Żadna rodzina nie korzystała z pomocy z tytułu sieroctwa oraz potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi.

Tabela 3. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Iława w 2019 roku

Wyszczególnienie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	64	176
Bezdomność	9	9
Potrzeba ochrony macierzyństwa	120	588
Bezrobocie	81	239
Niepełnosprawność	189	431
Długotrwała lub ciężka choroba	215	483
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	110	436
Przemoc w rodzinie	8	29
Alkoholizm	18	44
Narkomania	2	7
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	6
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy	1	1
Zdarzenie losowe	3	5
Sytuacja kryzysowa	1	1
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	1	1

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS W IŁAWIE.

Podsumowując, w świetle powyższych informacji w 2019 roku co najmniej 3,7% mieszkańców gminy zmagало się na co dzień z długotrwałą lub ciężką chorobą członka rodziny; 3,3% funkcjonowało w rodzinach, w których była osoba niepełnosprawna; 3,4% żyło w rodzinach mających problemy z realizacją funkcji opiekuńczo-wychowawczych; 1,8% funkcjonowało w rodzinach dotkniętych bezrobociem, a 1,4% doświadczyło ubóstwa³.

2. Diagnoza wyzwań lokalnej polityki społecznej

2.1. Starzenie się społeczeństwa

Istotnym aspektem, w kontekście funkcjonowania gminy oraz lokalnej polityki społecznej, jest postępujące zjawisko „starzenia się” społeczeństwa. Stanowi ono efekt wydłużania się czasu życia ludzkiego, któremu sprzyja poprawa dostępności do ochrony zdrowia, szeroko zakrojona profilaktyka zdrowotna oraz lepsza jakość życia i warunki bytowe, przy jednoczesnym spadku bądź niewielkich wartościach przyrostu naturalnego. Społeczeństwo Gminy Iława podlega temu procesowi, podobnie jak ludność województwa warmińsko-mazurskiego, kraju oraz państw Europy Zachodniej. Należy jednak nadmienić, że postęp starzenia się społeczeństwa gminy jest znacznie wolniejszy, o czym świadczą dane dotyczące odsetka mieszkańców według ekonomicznych grup w wieku. W latach 2017-2019 w Gminie Iława można zaobserwować:

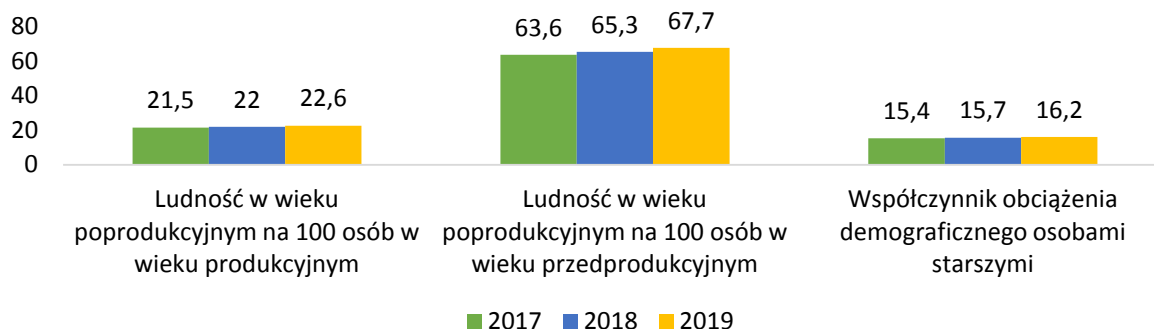
- spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia z 21,8% do 21,4%;
- spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) – z 64,4% do 64,3%;

³ Powyższe dane nie obejmują osób i rodzin, które kwalifikowałyby się do pomocy społecznej ze względu na doświadczanie problemy, ale z różnych względów o tę pomoc nie wystąpiły.

- wzrost odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) – z 13,9% do 14,5%.

Dane te wskazują na mniejsze tempo starzenia się społeczeństwa niż w województwie czy powiecie. Dla porównania, w tym samym okresie analizy odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w województwie warmińsko-mazurskim wzrósł o 1,4 punktu, natomiast w powiecie iławskim o 1,3 punktu. Potwierdzają to również wartości wskaźników obciążenia demograficznego ludności gminy w latach 2017-2019.

Wykres 5. Współczynniki obciążenia demograficznego w Gminie Iława w latach 2017-2019 (w %)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

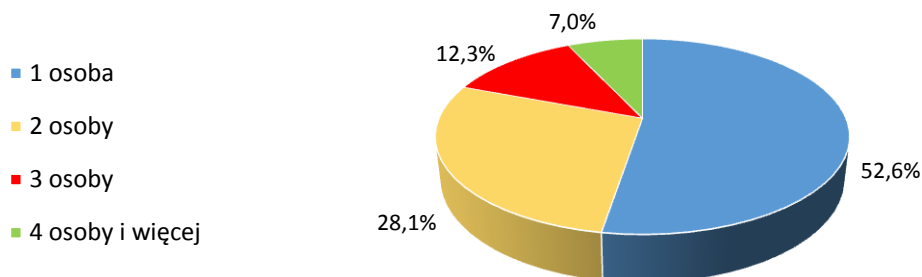
W 2019 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie przypadało 22,6 osób w wieku poprodukcyjnym, natomiast na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym było 67,7 osób w wieku poprodukcyjnym. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wyniósł 16,2. W porównaniu do 2017 roku wszystkie te wskaźniki wzrosły. Najsilniejszy wzrost odnotowano w przypadku wskaźnika ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym – o 4,1 punktu, najmniejszy natomiast w przypadku współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi – o 0,8 punktu. Nadal jednak wartości tych wskaźników kształtują się na niższym poziomie niż średnio w województwie czy w powiecie iławskim, gdzie w 2019 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało odpowiednio 33,5 i 31,8 osób w wieku poprodukcyjnym.

Wśród mieszkańców w wieku poprodukcyjnym większość stanowią kobiety (64,3%), co jest związane z tym, że średnia długość ich życia jest większa niż w przypadku mężczyzn. W województwie warmińsko-mazurskim dla mężczyzn, którzy są obecnie w wieku 60 lat przeciętne dalsze trwanie życia, czyli średnia liczba lat do przeżycia przy założeniu średniej umieralności z okresu analizy, wynosi 18,3 lata, natomiast dla kobiet 24,1 lat. W odniesieniu do mieszkańców mających 65 lat dane te wynoszą odpowiednio 15,1 i 20 lat. Warto również wskazać, że zarówno w województwie, jak i w powiecie iławskim rośnie mediana wieku mieszkańców. W 2019 roku w województwie wynosiła 40,7, natomiast w powiecie iławskim kształtowała się na poziomie 39,5, co oznacza, że w obu przypadkach wzrosła w odniesieniu do 2018 roku o 0,4 punktu.

Analiza wieku świadczeniobiorców pomocy społecznej w Gminie Iława wskazuje na rosnący odsetek osób w poprodukcyjnym okresie życia. W 2019 roku świadczenie otrzymały 103 osoby, które stanowiły 13,4% ogółu, podczas gdy w 2017 roku było to 97 osób, tj. 10,6% świadczeniobiorców. Okazuje się, że pomimo ogólnej tendencji, polegającej na zmniejszaniu się liczby osób korzystających z pomocy społecznej, liczba osób w wieku poprodukcyjnym w tej grupie rośnie, a tym samym zwiększa się ich odsetek.

Warto również nadmienić, że wśród rodzin objętych w 2019 roku w Gminie Iława pomocą społeczną 24,2% stanowiły rodziny emerytów i rencistów. W 114 takich rodzinach funkcjonowało w tym czasie 210 osób. Większość (52,6%) to osoby samotnie gospodarujące (60 rodzin), a na drugim miejscu znalazły się rodziny dwuosobowe (32 rodziny, 64 osoby). Dużo mniejszy odsetek stanowiły rodziny z trzema osobami (14 rodzin, 42 osoby) oraz rodziny o liczbie członków równej czterem lub większej (8 rodzin, 44 osoby).

Wykres 6. Rodziny emerytów i rencistów objęte pomocą społeczną w Gminie Iława w 2019 roku

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Faktyczna sytuacja życiowa osób starszych jest mocno zróżnicowana, niemniej jednak czynniki takie jak podeszły wiek, osłabiona zdrowotność czy obniżona sprawność organizmu, z którymi wiąże się jakiś deficyt zdolności wrodzonych lub nabytych, stanowią przyczynek do marginalizacji i izolacji społecznej. Częściowe lub całkowite ograniczenie zdolności danej osoby do samodzielnej egzystencji (w wymiarze indywidualnym i społecznym) stanowi bowiem poważną barierę w wypełnianiu podstawowych ról w środowisku rodzinnym, miejscu zamieszkania czy pracy.

Osoby starsze stanowią liczną grupę beneficjentów usług opiekuńczych, które są realizowane w zakresie podstawowych zadań gminy w celu wsparcia osób i rodzin, które doświadczają problemu niepełnosprawności oraz ciężkiej i/lub przewlekłej choroby. Usługi te mogą zostać przyznane osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi przyznawane są także osobom pozostającym w rodzinach, gdy rodzina nie jest sama w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie opieki. W 2019 roku pomoc w tej formie otrzymywały 54 osoby, w 2018 roku było to 50 osób, natomiast w 2017 roku 43 osoby. Gmina Iława w 2019 roku rozpoczęła realizację rządowego programu „Opieka 75+”, w ramach którego wsparciem została objęta jedna osoba, która ukończyła 75 rok życia. Usługi opiekuńcze były świadczone przez 8 opiekunek domowych, a także Spółdzielnię Socjalną „Horyzonty”. Ponadto 20 osób uczestniczyło w programie teleopieki. Gmina realizuje także specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W 2019 roku tego typu wsparciem obejmowano 3 osoby, a w latach 2017-2018 po 2 osoby.

W przypadku braku możliwości rozwiązywania problemów w środowisku zamieszkania, mieszkańcy kierowani są do domów pomocy społecznej, świadczących usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne, na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku lub choroby. W 2019 roku w DPS przebywało 17 mieszkańców gminy, w 2018 roku – 16 osób, a w 2017 roku – 17 osób.

2.2. Niepełnosprawność i choroby

Zachowanie odpowiedniego poziomu zdrowotności społeczeństwa stanowi obecnie poważne wyzwanie, ze względu m.in. na postępujące *starzenie się społeczeństwa*, zagrożenia i zanieczyszczenia środowiskowe, niewłaściwą dietę czy mało aktywny tryb życia itp. Jednocześnie, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 5 ustawy o samorządzie gminnym, jednym z zadań gminy jest ochrona zdrowia, czyli działalność, której celem jest zapobieganie chorobom i ich leczenie, utrzymanie rozwoju psychicznego, fizycznego i społecznego człowieka, przedłużanie życia, a także zapewnienie zdrowego rozwoju następnym pokoleniom.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje zdrowie nie tylko jako całkowity brak choroby czy niepełnosprawności, ale także stan pełnego, fizycznego, umysłowego oraz społecznego dobrostanu, tj. dobrego samopoczucia. Stanowi ono jeden z podstawowych czynników, wpływających na jakość

życia rodzin i poszczególnych osób. Niepełnosprawność według WHO to natomiast „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”⁴. W polskim ustawodawstwie, niepełnosprawność została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy⁵. Niepełnosprawność może wiązać się z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną, psychofizyczną, komunikowania się oraz funkcjonowania w społeczeństwie. Jej przyczynami mogą być przewlekłe choroby, wady wrodzone, przebyte urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. Może zatem wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień.

W świetle danych Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Iławie w 2019 roku mieszkańcom gminy wydano 380 orzeczeń o zaliczeniu do stopnia niepełnosprawności, w tym 98 do stopnia znacznego, 152 do stopnia umiarkowanego i 130 do stopnia lekkiego. Analizując przyczyny niepełnosprawności, należy wskazać, że najczęściej dotyczą one upośledzenia narządu ruchu (121 osób; 31,8%), a w dalszej kolejności chorób układu oddechowego i krążenia (64; 16,8%), chorób neurologicznych (35; 9,21%), chorób układu moczowo-płciowego (28; 7,4%), chorób psychicznych (26; 6,8%), zaburzeń głosu, mowy i chorób słuchu (25; 6,6%) oraz chorób narządu wzroku (17; 4,5%).

Tabela 4. Osoby zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu według przyczyny niepełnosprawności w 2019 roku

Wyszczególnienie	Liczba orzeczeń
Upośledzenie umysłowe	8
Choroby psychiczne	26
Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	25
Choroby narządu wzroku	17
Upośledzenie narządu ruchu	121
Epilepsja	5
Choroby układu oddechowego i krążenia	64
Choroby układu pokarmowego	15
Choroby układu moczowo-płciowego	28
Choroby neurologiczne	35
Inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	35
Całościowe zaburzenia rozwojowe	1
Razem	380

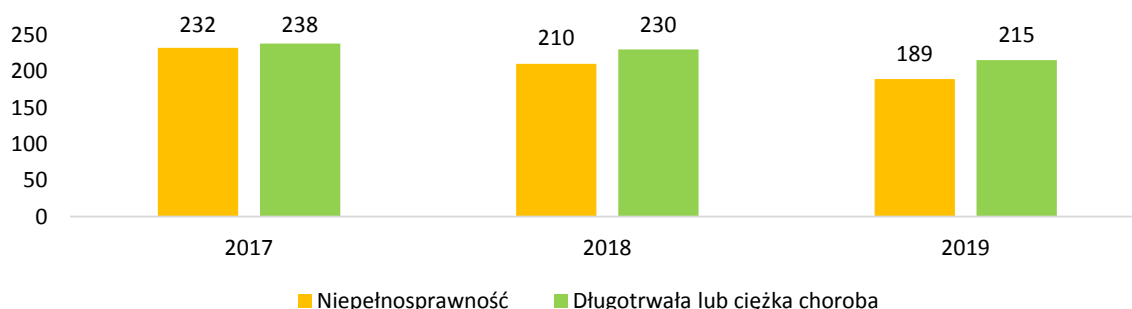
ŹRÓDŁO: DANE POWIATOWEGO ZESPOŁU DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W IŁAWIE.

Analiza orzeczeń wydanych w 2019 roku wskazuje na to, że w 57 przypadkach dotyczyły osób do 40 roku życia, w 153 – osób od 41 do 59 lat, a w 170 – osób w wieku od 60 lat wzwyż. W większości są to osoby o niskim poziomie wykształcenia, bowiem aż w 276 przypadkach jest to wykształcenie co najwyżej zasadnicze zawodowe, w 78 – średnie, a jedynie w 26 – wyższe. Większość osób zaliczonych do stopnia niepełnosprawności nie pracuje zarobkowo. Według danych za 2019 roku status osoby niepracującej miało 295 osób, czyli 77,6% ogółu.

⁴ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosci;3947453.html>

⁵ Art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Wykres 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności i długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNYCH NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Niepełnosprawność i długotrwała choroba znajdują się wśród głównych powodów udzielania świadczeń z pomocy społecznej. Z tytułu niepełnosprawności w 2019 roku wsparcie otrzymało 189 rodzin, w których funkcjonowało 431 osób; w 2018 roku było to 210 rodzin (524 osoby), natomiast w 2017 roku 232 rodziny (573 osoby). Długotrwała lub ciężka choroba stanowiła powód przyznania świadczeń w 2019 roku dla 215 rodzin (283 osoby), w 2018 roku dla 230 rodzin (539 osób), a w 2017 roku dla 238 rodzin (571 osób). Skala korzystania mieszkańców z pomocy z tytułu niepełnosprawności w latach 2017-2019 zmniejszyła się o 43 rodziny, tj. o 18,5%, natomiast w przypadku długotrwałej choroby spadła o 23 rodziny, tj. o 9,7%. Pomimo spadku nadal pozostają na wysokim poziomie, stanowiąc dwa główne powody korzystania rodzin z pomocy społecznej.

Warto również nadmienić, że w 2019 roku 45 osobom zostały przyznane zasiłki okresowe z tytułu niepełnosprawności, a 35 osobom z tytułu długotrwałej choroby. W 2018 roku liczba osób otrzymujących takie świadczenia wynosiła odpowiednio 46 i 23 osoby, a w 2017 roku 46 i 32 osoby.

Skala problemów niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w statystykach pomocy społecznej maleje, jednak są to nadal poważne czynniki mogące powodować ubóstwo rodzin nimi dotkniętych. Problemy zdrowotne zaburzają bowiem prawidłowe funkcjonowanie osób w wielu aspektach życia, niejednokrotnie przyczyniając się do obniżenia jego jakości i doprowadzając do trudnych sytuacji życiowych, takich jak utrata pracy lub niemożność podjęcia zatrudnienia. Ich konsekwencją mogą być trudności finansowe i zadłużenie, wynikające z wysokich kosztów leczenia przy niskich dochodach lub ich braku, uzależnienia, konflikty w rodzinie, a także inne problemy zdrowotne takie jak np. depresja.

Niepełnosprawność może stanowić istotną barierę m.in. w podejmowaniu zatrudnienia czy aktywnym uczestnictwie w życiu społecznym. W końcu 2019 roku, w świetle danych Powiatowego Urzędu Pracy w Iławie, zarejestrowanych było 15 niepełnosprawnych mieszkańców gminy, w tym 11 jako bezrobotni i 4 jako poszukujący pracy. Większość tych osób (10) to kobiety; analizując ich wiek okazuje się, że 2 osoby były w wieku do 29 roku życia, a 6 osób miało powyżej 50 lat. Warto również wskazać, że 2 osoby nie miały kwalifikacji zawodowych, 4 osoby nie miały żadnego doświadczenia zawodowego, a 3 osoby posiadały co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia. Wśród niepełnosprawnych pozostających w rejestrach PUP 14 to osoby o umiarkowanym lub lekkim stopniu niepełnosprawności, a 1 osoba miała stwierdzony znaczny stopień. Najczęstszą przyczyną niepełnosprawności stanowiły upośledzenia narządu ruchu (6 osób), a w dalszej kolejności choroby narządu wzroku (2), zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu (1), epilepsja (1), choroby układu oddechowego i krążenia (1), choroby układu pokarmowego (1), choroby układu moczowo-płciowego (1) oraz inne schorzenia w przypadku 2 osób.

Dane dotyczące osób niepełnosprawnych w ewidencji PUP nie wskazują na dużą skalę bezrobocia, jednak trzeba mieć na uwadze, że w urzędzie rejestruje się jedynie część osób z niepełnosprawnością, które nie pracują. Należy pamiętać, że każda osoba charakteryzuje się inną sytuacją materialną, społeczną i zawodową, różnym stanem zdrowia i rodzajem niepełnosprawności, wiekiem czy wykształceniem. Próby podjęcia pracy zderzają się więc niejednokrotnie z istniejącymi barierami komunikacyjnymi, architektonicznymi czy tkwiącymi w świadomości potencjalnych pracodawców, których firmy nie są przygotowane na stworzenie przyjaznych miejsc pracy, dostosowanych do specjalnych potrzeb pracowników. Jednak większość osób z niepełnosprawnościami, ze względu choćby na posiadany stały dochód w postaci renty lub zasiłków, bariery osobiste, stereotypy społeczne oraz inne czynniki, pozostaje osobami biernymi zawodowo. To znaczy, że nie poszukują zatrudnienia, a ich potencjał się marnuje, nie zostaje spożytkowany dla dobra społeczności.

2.3. Dysfunkcje rodzin

Rodzina stanowi podstawową i naturalną grupą społeczną, na której opiera się funkcjonowanie całego społeczeństwa. To w niej rodzą się i wychowują dzieci, a także są zaspokajane różnorodne potrzeby jej członków – zarówno te podstawowe (np. wyżywienie, ubranie, schronienie), jak i wyższego rzędu (akceptacja, miłość, szacunek, rozwój zainteresowań i zdolności). Rodzina wypełnia szereg funkcji, w tym w szczególności materialno-ekonomiczną, opiekuńczą, wychowawczą i emocjonalno ekspresyjną. Na ich wypełnianie przez rodzinę mogą wpływać problemy, z którymi boryka się ona na co dzień, a które mogą stanowić przyczynę wykluczenia społecznego. Deprywacja ważnych potrzeb oraz deficyty uczestnictwa w różnych sferach życia społecznego kumulują się, co z czasem skutkuje niemożnością samodzielnego, efektywnego funkcjonowania danej rodziny oraz poszczególnych jej członków. Konsekwencje dysfunkcji systemu rodzinnego takie jak zaburzenia emocjonalne, schorzenia zdrowotne, niepełnosprawność, trudności w przystosowaniu się do środowiska oraz w kontaktach z innymi ludźmi, są szczególnie dotkliwe dla dzieci i młodzieży, która ma utrudniony start w dorosłe życie. Z tego względu wsparcie rodziny to jeden z najistotniejszych obszarów polityki społecznej państwa.

W 2019 roku pomocą społeczną w Gminie Iława objętych było 471 rodzin, w których żyło 1 319 osób. Rodziny z dziećmi stanowiły 47,8% ogółu – ze wsparcia korzystało 225 takich rodzin, w których funkcjonowało 997 osób, natomiast rodziny niepełne to 12,3% – 58 rodzin z 188 osobami. Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą zmniejszyła się o 42, tj. o 15,7%, natomiast liczba rodzin niepełnych spadła o 14, czyli o 19,4%.

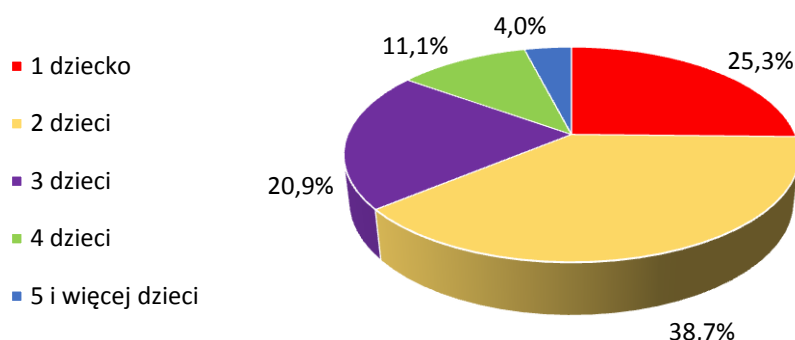
Tabela 5. Wybrane typy rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Iława w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	2017		2018		2019	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Rodziny z dziećmi	267	1 150	251	1 080	225	997
Rodziny niepełne	72	245	69	216	58	188
Rodziny ogółem	530	1 539	509	1 449	471	1 319

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Wśród rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w Gminie Iława w 2019 roku dominowały rodziny z dwojgiem dzieci (87 rodzin), stanowiące 38,7% ogółu, natomiast w drugiej kolejności rodziny z jednym dzieckiem (57 rodzin; 25,3%). Troje dzieci było w 47 rodzinach, które stanowiły 20,9%, natomiast czworo dzieci w 25 rodzinach (11,1%). W 9 rodzinach żyło natomiast po pięcioro lub więcej dzieci.

Wykres 8. Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w Gminie Iława w 2019 roku

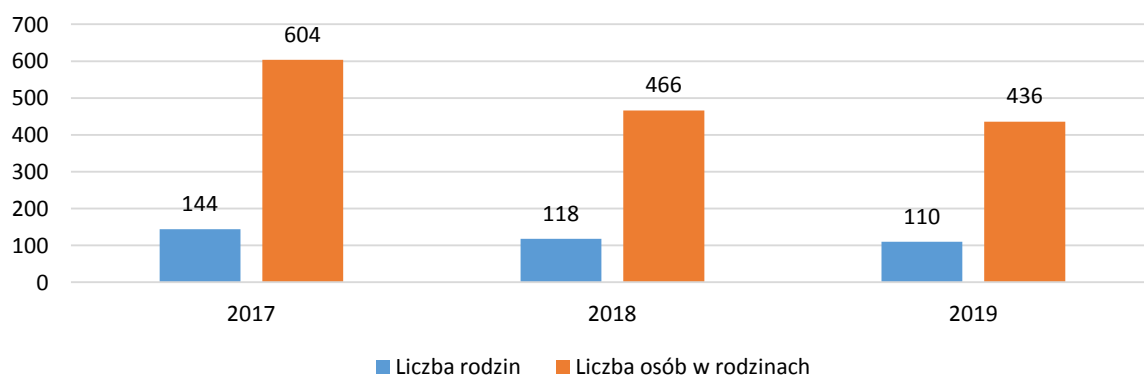

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Podobnie wygląda struktura rodzin niepełnych, w których dziecko lub dzieci wychowywane są przez jednego rodzica bądź opiekuna. Większość wśród nich w 2019 roku stanowiły rodziny z jednym dzieckiem (25 rodzin; 43,1%), a drugiej kolejności rodziny z dwojgiem dzieci (22 rodziny; 37,9%). W 11 rodzinach wychowywało się troje lub czworo i więcej dzieci.

Jednym z głównych problemów rodzin w Gminie Iława jest niewydolność opiekuńczo-wychowawcza. Pojawia się ona w środowiskach wieloprotymowych, doświadczających bezrobocia, ubóstwa materialnego, złych warunków mieszkaniowych i różnych dysfunkcji. Bardzo często jest to wynik niskiego poziomu wykształcenia, bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, niskich aspiracji życiowych, a także niechęci wobec instytucji oferujących pomoc i wsparcie. Z drugiej strony, problemy pojawiają się również w rodzinach posiadających dobre warunki finansowe i mieszkaniowe, przede wszystkim ze względu na zbyt duże aspiracje i oczekiwania rodziców wobec dzieci, a także konsumpcyjny styl życia. Tym, co może łączyć różne przypadki niewydolności opiekuńczo-wychowawczej, jest przede wszystkim niedobór kompetencji rodzicielskich.

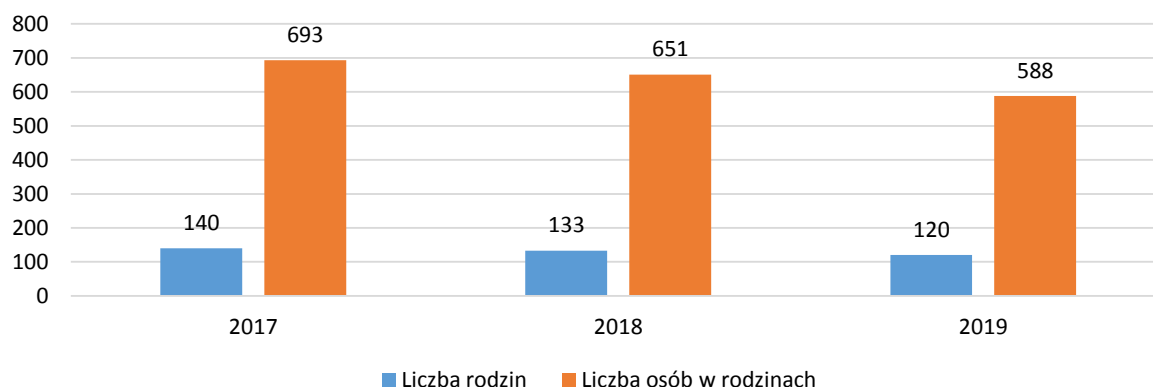
Wykres 9. Liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

W 2019 roku z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego z pomocy społecznej korzystało 110 rodzin, w których żyło 436 osób. Spośród nich, 53 to rodziny niepełne (161 osób), natomiast 36 to rodziny wielodzietne (212 osób). Warto tu nadmienić, iż skala korzystania rodzin z pomocy społecznej z tego tytułu na przestrzeni lat 2017-2019 uległa zmniejszeniu o 34, tj. o 23,6%.

Wykres 10. Liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

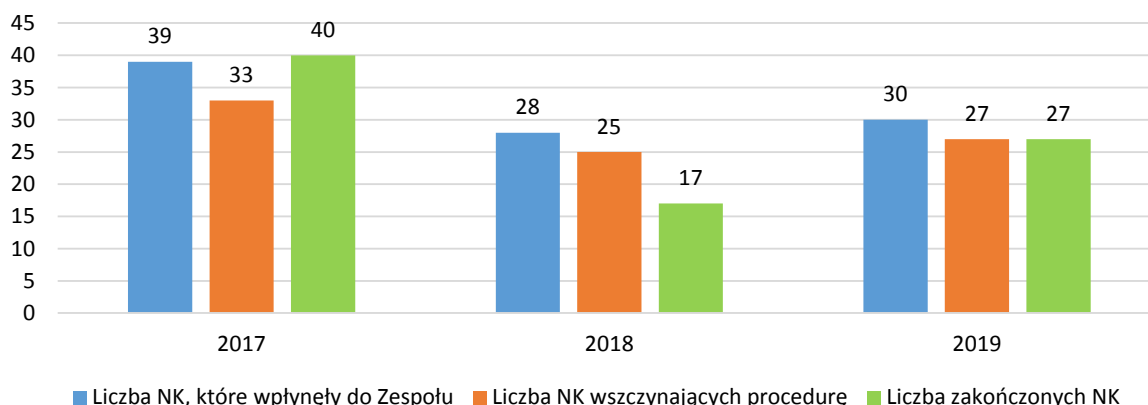
Rodziny z dziećmi w Gminie Iława otrzymywały wsparcie również z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa. W 2019 roku z tego tytułu z pomocy korzystało 120 rodzin (588 osób), w tym 81 rodzin (446 osób) ze względu na wielodzietność. W latach 2017-2019 liczba rodzin otrzymujących wsparcie z tego tytułu spadła o 20, tj. o 14,3%, natomiast liczba osób zmniejszyła się o 105, tj. o 15,2%.

Jedną z dysfunkcji rodziny stanowi przemoc. Według definicji ustawowej zawartej w art. 2 pkt 2 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przemoc w rodzinie oznacza jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny (osób najbliższych lub innych wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. O przemoc w rodzinie można mówić wtedy, gdy ma charakter intencjonalny; jest rodzajem relacji, charakteryzującej się przewagą sprawcy nad ofiarą, bądź takiej, w której sprawca podejmując działania lub zaniechując ich narusza prawa i dobra osobiste ofiary; oraz gdy powoduje szkody fizyczne i psychiczne, wywołując cierpienie u osoby doznającej przemocy. Przemoc w rodzinie może przyjmować różnorodne formy, w szczególności fizyczną, psychiczną, seksualną, ekonomiczną oraz zaniedbania.

Stosowanie przemocy przez jednego z członków rodziny destabilizuje funkcjonowanie całego systemu rodzinnego. Jej skutkiem mogą być nie tylko bezpośrednie szkody w sferze zdrowia fizycznego i psychicznego, ale także długotrwałe negatywne konsekwencje dla rozwoju dzieci. Specyfika tego zjawiska powoduje, iż jest ono trudne do rozpoznania. Niejednokrotnie trwa bowiem wiele lat, a ofiary trzymają je w tajemnicy ze względu na związek emocjonalny ze sprawcą, obawę przed ostracyzmem społecznym czy brak wiary w możliwość zmiany sytuacji. Również traktowanie przemocy jako prywatnej sprawy rodziny powoduje, że wiele jej przypadków nigdy nie wychodzi na jaw.

Główne źródło informacji na temat przemocy w rodzinach w Gminie Iława stanowią dane Zespołu Interdyscyplinarnego w Iławie, w szczególności dotyczące stosowania procedury „Niebieskie Karty”. W ich świetle, w 2019 roku do Zespołu wpłynęło 30 formularzy NK, w tym 27 wszczynających procedurę, a 3 dotyczące kolejnego zdarzenia. W 2018 roku było to 28 formularzy, w tym 25 rozpoczynających procedurę, a w 2017 roku wpłynęło 39 NK, w tym 33 wszczynające procedurę. Dane te wskazują na zmniejszenie się skali stosowania procedury NK w porównaniu do 2017 roku, jednak nie wykazują jednoznacznej tendencji malejącej. W latach 2017-2019 zakończono łącznie 84 procedury.

Wykres 11. Wybrane dane dotyczące stosowania procedury „Niebieskie Karty” w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH ZESPOŁU INTERDYSCYPLINARNEGO.

Specyfikę zjawiska potwierdzają statystyki pomocy społecznej, w świetle których w latach 2017-2019 przemoc w rodzinie stanowiła powód wsparcia corocznie od 6 do 8 rodzin. W rzeczywistości problem ten może dotyczyć większej liczby rodzin, jednak klienci GOPS niejednokrotnie „chętniej” przyznają się do ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności czy długotrwałej choroby, z tytułu których mogą otrzymać wsparcie, niż do trudności związanych z przemocą.

Wsparcie rodzinom przeżywającym trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej oraz w innych sferach funkcjonowania udzielane jest przez asystenta rodziny, który, podejmując współpracę z rodziną, dokonuje wraz z innymi specjalistami, m.in. pracownikiem socjalnym oraz psychologiem, diagnozy problemów w rodzinie, a następnie wspólnie z rodziną ustala plan pracy, mający na celu poprawę jej sytuacji. Plan ten jest dalej wspólnie monitorowany, oceniany, a w przypadku potrzeby również zmieniany. Asystent jako osoba wspierająca w czasie współpracy z rodziną uczy jej członków prawidłowych postaw rodzicielskich, podejmuje działania edukacyjno-wychowawcze, wzmacnia i motywuje. Od 1 stycznia 2017 roku, z dniem wejścia w życie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, poszerzył się obszar działań asystenta rodziny poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz wsparcia rodzin dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”. W 2019 roku w Gminie Iława asystenci rodziny współpracowali z 30 rodzinami, w których wychowywało się 65 dzieci, w 2018 roku było to 29 rodzin z 70 dzieci, natomiast w 2017 roku 26 rodzin, również z 70 dzieci.

W przypadkach, gdy rodzice nie są w stanie zapewnić swoim dzieciom opieki i wychowania, dzieci umieszczane są w systemie pieczy zastępczej. W 2019 roku Gmina Iława ponosiła odpłatność za 23 dzieci, z których 16 przebywało w rodzinach zastępczych, a 7 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W porównaniu do 2017 roku w pieczy zastępczej przebywało o 8 dzieci więcej.

2.4. Bezrobocie i bierność zawodowa

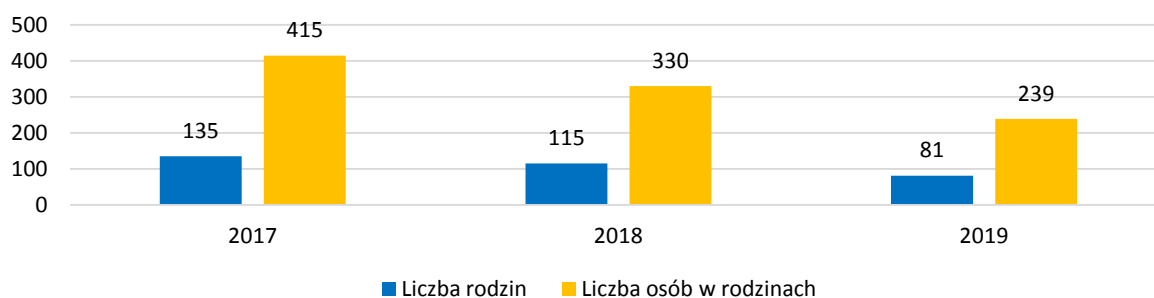
W świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, bezrobotnym określa się osobę m.in. niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, gotową i zdolną do podjęcia pracy w pełnym wymiarze czasu oraz zarejestrowaną w powiatowym urzędzie pracy. Za bezrobotną można więc uznać osobę, która zatrudnienia nie ma, jednak jest gotowa i chętna do tego, aby je podjąć, a także poczynić w tym zakresie odpowiednie kroki, takie jak zdobycie kwalifikacji adekwatnych do potrzeb rynku pracy czy odbycie stażu zawodowego.

Mówiąc o bezrobociu rejestrowanym, trzeba mieć na myśli osoby zarejestrowane w urzędzie pracy jako bezrobotne. Zjawisko to można zanalizować w oparciu o statystyki PUP, jednak analiza nie oddaje do końca skali szerszego zjawiska, czyli braku pracy. Część osób zarejestrowanych w PUP to osoby, które tylko formalnie są bezrobotne, ponieważ pracują w „szarej strefie”, z drugiej natomiast strony poza rejestrami PUP są osoby bierne zawodowo, które teoretycznie mogłyby pracować, jednak nie mają do tego motywacji, brakuje im kompetencji życiowych, bądź nie chcą podejmować zatrudnienia, ponieważ wystarczą im otrzymywane świadczenia.

Analiza statystyk pomocy społecznej dotyczących Gminy Iława wskazuje na to, że pomimo odnotowywanego w ostatnich latach spadku skali bezrobocia rejestrowanego, bezrobocie nadal może być zaliczane do głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. W 2019 roku wsparcie z tego tytułu otrzymywało 81 rodzin, w których funkcjonowało 239 osób, w 2018 roku było to 115 rodzin z 330 osobami, natomiast w 2017 roku 135 rodzin, w których żyło 415 osób. Dane te wskazują na tendencję malejącą – w okresie 2017-2019 liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia zmniejszyła się aż o 54, tj. o 40,0%. Jest to jednak związane z ogólną tendencją spadku liczby środowisk korzystających z pomocy społecznej.

Dodatkowych informacji dostarczają dane na temat zasiłku okresowego. W 2019 roku taki zasiłek z tytułu bezrobocia otrzymywało 70 osób, które stanowiły 41,4% wszystkich osób, którym przyznano zasiłek okresowy. W 2017 i 2018 roku zasiłek ten otrzymywały 84 osoby.

Wykres 12. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Przyczyn powstawania bezrobocia można upatrywać w różnych źródłach – do podstawowych zalicza się jednak trzy grupy czynników: 1) indywidualne; 2) koniunkturalne oraz 3) instytucjonalne. Pierwsze z wymienionych to czynniki stanowiące pochodną indywidualnych preferencji, a także związane z jego charakterystyką, czyli m.in. brak ofert pracy spełniających określone oczekiwania, chęć znalezienia pracy blisko miejsca zamieszkania, poziom wykształcenia, umiejętności czy sprawność fizyczna. Czynniki koniunkturalne wpływają bezpośrednio na wielkość popytu na pracę, a więc zapotrzebowania na pracowników zgłaszanego przez pracodawców. Można wśród nich wymienić np. kryzys gospodarczy czy wprowadzenie nowych technologii. Czynniki instytucjonalne to natomiast system pomocy osobom bezrobotnym, mechanizm płacy minimalnej, system podatkowy czy działalność związków zawodowych⁶. Z punktu widzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych szczególne znaczenie mają czynniki indywidualne, ponieważ pewne cechy osób bezrobotnych – wykształcenie, wiek czy postawy, warunkują to, jak szybko znajdą one zatrudnienie.

W świetle statystyk PUP w Iławie liczba bezrobotnych mieszkańców gminy w końcu 2019 roku wynosiła 198 osób, co oznacza ich spadek w porównaniu do 2017 roku o 40 osób, tj. o 16,8%. Analizując dane PUP odzwierciedlające cechy osób bezrobotnych, należy wskazać w szczególności na następujące kwestie:

- w strukturze bezrobotnych przeważają kobiety, które w 2019 roku stanowiły 66,2% ogółu zarejestrowanych;

⁶ *Bezrobocie – między diagnozą a działaniem*, red. naukowa dr J. Staręga-Piasek, Warszawa 2013, s. 15-16.

- największy odsetek wśród osób bezrobotnych stanowią osoby z najniższym poziomem wykształcenia – 30,8% posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, a 26,3% gimnazjalne lub niższe;
- ponad połowa bezrobotnych (55,1%) pozostaje w rejestrze PUP nie dłużej niż 6 miesięcy, podczas gdy od 12 miesięcy wzwyż – jedynie 14,7%;
- w strukturze przeważają osoby młode – 28,3% stanowią bezrobotni do 24 lat; 27,8% w przedziale od 25 do 34 lat; a 20,7% od 35 do 44 lat.

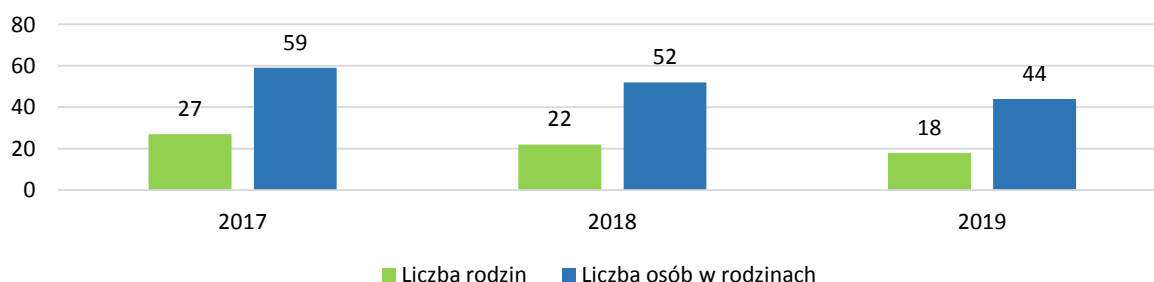
Wskazane aspekty pozwalają wnioskować, że mieszkańcy gminy zarejestrowani jako bezrobotni to w dużej mierze osoby młode, z niskim wykształceniem i prawdopodobnie o niewielkim doświadczeniu zawodowym. Ważne jest jednak to, że dość szybko znajdują zatrudnienie, o czym świadczy krótki czas pozostawania w rejestrze PUP. Barię w podejmowaniu zatrudnienia może być jednak starszy wiek, kwalifikacje nieadekwatne do potrzeb rynku pracy czy niepełnosprawność, a także niechęć do podjęcia pracy i zmiany swojej sytuacji społeczno-zawodowej.

2.5. Uzależnienia

Światowa Organizacja Zdrowia definiuje uzależnienie jako stan psychiczny i fizyczny, wynikający z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły – w celu doświadczania jej wpływu bądź uniknięcia objawów towarzyszących jej brakowi w organizmie. W kontekście dysfunkcji społecznych uzależnienie należy jednak rozumieć szerzej, tj. jako silną i nabytą potrzebę zazywania substancji psychoaktywnych bądź wykonywania określonych czynności, takich jak np. uprawianie hazardu, oglądanie telewizji, korzystanie z internetu czy robienie zakupów⁷. W obu tych wymiarach uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje – utrudnia bowiem prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Niejednokrotnie prowadzi nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Na podstawie dostępnych danych nie jest możliwe określenie skali uzależnień. Przyczyny są różne – osoby uzależnione i ich rodziny mogą nie zdawać sobie sprawy z problemu, mogą również go ukrywać albo próbować zwalczyć we własnym gronie, nie korzystając z pomocy specjalistów. Z tego względu analiza problemu wymaga korzystania z fragmentarycznych danych pochodzących z różnych źródeł.

Wykres 13. Rodziny korzystające ze wsparcia z powodu alkoholizmu w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

W świetle statystyk GOPS w Iławie, w 2019 roku z tytułu alkoholizmu wsparcie otrzymało 18 rodzin, w których funkcjonowały 44 osoby. W porównaniu do 2017 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 9, natomiast w odniesieniu do 2018 roku – o 4 rodziny. Skala narkomanii w świetle statystyk pomocy

⁷Zob. *Współczesne teorie i praktyka profilaktyki uzależnień chemicznych i niechemicznych*, red. M. Jędrzejko, Warszawa 2009, s. 40; <http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=112184>.

społecznej jest mniejsza. W 2017 i 2018 roku żadna osoba nie otrzymywała wsparcia z tego tytułu, natomiast w 2019 roku były to 2 rodziny, w których funkcjonowało 7 osób.

W statystykach instytucji brakuje informacji o uzależnieniach behawioralnych, którymi współcześnie najbardziej zagrożona jest młodzież. Wskazują na to uczestnicy spotkań konsultacyjnych, w szczególności sołtysi, którzy obserwują ten problem w lokalnych społecznościach. W dużej mierze dotyczy on uzależnienia od komputera, internetu i smartfona, które stały się nieodłącznymi elementami życia nastolatków. Problem spotęgowała sytuacja epidemiczna, która niejako zmusiła społeczeństwo do szerszego wykorzystywania nowych technologii oraz zastępowania kontaktów bezpośrednich wirtualnymi. Jest to jednak aspekt, na który warto zwrócić uwagę w kontekście planowania działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.

3. Dostępność usług społecznych

Usługi społeczne stanowią formę świadczeń o charakterze niematerialnym, służących zaspokajaniu potrzeb osób i rodzin, jednak ich jakość i dostępność wpływa na dobrostan całego społeczeństwa. Mają zasadniczo charakter nierynkowy i są finansowane lub współfinansowane przez organy administracji publicznej. Do tej grupy należy zaliczyć w szczególności usługi socjalne, edukacyjne, kulturalne, zdrowotne oraz z zakresu bezpieczeństwa publicznego.

3.1. System pomocy i wsparcia

Instytucjonalny system pomocy społecznej organizowany jest na rzecz osób i rodzin, doświadczających trudnych sytuacji życiowych – szczególnie wtedy, gdy nie są one w stanie pokonać wyzwań i barier wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Jednostką realizującą zadania gminy wynikające z ustawy o pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Iławie, podejmujący we współpracy ze swoimi klientami działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem lokalnym.

GOPS w Iławie aktywnie poszukuje i stosuje różnorodne rozwiązania ukierunkowane na wsparcie mieszkańców gminy i ich rodzin w różnych obszarach życia. Bardzo ważnym aspektem jest aktywizacja społeczno-zawodowa, służąca poprawie jakości życia mieszkańców, poprzez wzmacnianie ich aktywności oraz integracji lokalnych społeczności. Służą temu różne projekty i przedsięwzięcia, realizowane w obszarze pomocy społecznej.

Ważnym elementem aktywizacji jest Klub Integracji Społecznej Gminy Iława z siedzibą w Ławicach, będący w strukturze GOPS w Iławie, jako miejsce reintegracji społeczno-zawodowej nie tylko osób bezrobotnych, ale także innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Funkcjonuje on dzięki pozyskaniu przez Gminę Iława dofinansowania na dostosowanie budynku po byłej wiejskiej szkole podstawowej do potrzeb realizacji działań w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej. W ramach projektu wykonano remont wewnętrznych pomieszczeń parteru, dostosowano pomieszczenia sanitarne dla użytkowników i pracowników KIS, w tym osób niepełnosprawnych oraz wykonano podjazd dla osób niepełnosprawnych. Funkcją wiodącą budynku są wyposażone sale zajęć szkoleniowo-terapeutycznych z pomieszczeniami pomocniczymi (tj. sala szkoleniowa, pracownia kształcenia umiejętności manualnych, sala rehabilitacyjna, pomieszczenie socjalne, biuro). Tak dostosowana infrastruktura zapewnia holistyczne podejście do realizacji nowatorskich form wsparcia skierowanych do wszystkich mieszkańców Gminy, a w szczególności osób o zróżnicowanym stopniu niepełnosprawności. Nowa infrastruktura doskonale służy realizacji zadań związanych z kreowaniem efektywnej i nowoczesnej polityki społecznej, w szczególności działań nakierowanych na aktywne społeczeństwo i integrację, prowadzącą do samodzielnego funkcjonowania jednostki, co sprzyja podejmowaniu licznych inicjatyw i realizacji projektów.

Klub Integracji Społecznej w Ławicach realizuje poradnictwo specjalistyczne, w tym: psychologiczne, pedagogiczne, z zakresu promocji, profilaktyki zdrowia i rehabilitacji, doradztwa zawodowego, socjalnego. Działalność KIS nie ogranicza się wyłącznie do aktywizacji społeczno-zawodowej

wybranej grupy mieszkańców Gminy Iława. Dzięki zastosowaniu niestandardowych rozwiązań kompleksowo wyposażono salę rehabilitacyjną i zatrudniono wykwalifikowanego fizjoterapeutę do prowadzenia terapii manualnej kręgosłupa, terapii manualnej kolan, ćwiczeń na przyrządach, ćwiczeń dopasowanych do indywidualnych potrzeb np. po urazach, ćwiczeń ogólnokondycyjnych, ćwiczeń korygujących wady postawy u dzieci, masaży oraz kinesiotapingu. W Klubie zatrudniono także psychologa, który nie tylko świadczy specjalistyczne usługi w siedzibie KIS, ale również w miejscu zamieszkania osób wymagających wsparcia. Jest to szczególnie ważne w sytuacjach, gdzie należy podjąć interwencyjne działanie lub w przypadku osób o ograniczonej sprawności, dla których liczne bariery funkcjonalne tj. architektoniczne, transportowe, techniczne, komunikowania się, stanowią utrudnienie w dostępie do większości podmiotów funkcjonujących budynków użyteczności publicznej. Zaplecze infrastrukturalne Klubu pozwala na realizację warsztatów: artystycznych, teatralnych, kulinarnych, ruchowych, manualnych, zajęć sportowo-rekreacyjnych, zajęć edukacyjnych dla dzieci, w tym półkolonii letnich i zimowych oraz grup wsparcia. W ramach tych działań uczestnicy nabywają i rozwijają kompetencje w zakresie kształtowania i zwiększenia aktywności społecznej, samodzielności w poszukiwaniu zatrudnienia oraz poruszaniu się po rynku pracy, nabywania odpowiednich umiejętności dążących do jak największej samodzielności, rozwijają umiejętności i kompetencje rodzicielskie poprzez udział w „Szkole dla Rodziców”, a przede wszystkim mają możliwość dostępu do bezpłatnej rehabilitacji poprawiając swoją sprawność ruchową zgodnie z indywidualną potrzebą.

W latach 2017-2019 w ramach Klubu Integracji Społecznej były realizowane projekty, które poszerzały jego działalność i dawały uczestnikom więcej możliwości aktywizacji. Były to następujące przedsięwzięcia:

- „Przystań dla Rodziny” – projekt realizowany ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 przez Stowarzyszenie „Przystań” z Iławy, natomiast Gmina Iława pełniła funkcję partnera. W projekcie uczestniczyło 35 osób zagrożonych ryzykiem ubóstwa i wykluczenia społecznego, w tym z rodzin dotkniętych problemem uzależnienia, przemocy oraz bezradnością opiekuńczo-wychowawczą. Uczestnikami działań były ponadto dzieci w wieku od 14 do 18 lat z tych rodzin. W ramach projektu realizowane były m.in. zajęcia socjoterapeutyczne, poradnictwo specjalistyczne, „Szkoła dla Rodziców”, program psychoedukacji, wyjazdy i seminaria tematyczne.
- „Kurs na aktywność” – projekt realizowany od 2018 roku przez Gminę Iława, również dofinansowany ze środków RPO WiM 2014-2020. Jego realizacja planowana jest do końca 2020 roku. Cel główny przedsięwzięcia stanowi podniesienie aktywności, kompetencji społeczno-zawodowych oraz zatrudnienia wśród 36 mieszkańców (30 kobiet i 6 mężczyzn) zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Iława poprzez objęcie ich kompleksowym wsparciem w ramach Klubu Integracji Społecznej w latach 2018-2020.

Istotnym obszarem działań GOPS w Iławie jest aktywizacja społeczna osób starszych realizowana przez trzy Kluby Seniora: w Ławicach, Lasecznie i w Nowej Wsi (Klub Senior+). Kluby Seniora w Ławicach oraz Lasecznie powstały w latach 2017-2018 z potrzeby wsparcia i aktywizacji osób starszych oraz ich integracji z lokalną społecznością. W ramach podejmowanych działań odbywają się tu różnorodne zajęcia integracyjne, kulturalne, manualne, promujące zdrowy styl życia, a także wyjazdy i spotkania teatralno-muzyczne. W listopadzie 2018 roku został oddany do użytku, a w marcu 2019 roku rozpoczął działalność Klub Seniora „Senior+” w Nowej Wsi, dofinansowany w ramach programu „Senior+ na lata 2015-2020”. Tu również realizowana jest aktywizacja społeczna osób starszych poprzez m.in. zajęcia rozwijające zainteresowania, poprawiające aktywność fizyczną i manualną, zajęcia edukacyjne, spotkania integracyjne oraz wyjazdy. Seniorzy angażują się w działalność charytatywną oraz integrują z lokalną społecznością.

GOPS w Iławie od 2018 roku wdraża na terenie gminy pilotażowy program usług teleopieki. Jest on skierowany do 20 mieszkańców w wieku senioralnym, którzy zostali wyposażeni w odpowiednio

skonfigurowane aparaty telefoniczne wraz z bransoletką lub zawieszką, umożliwiającą podopiecznemu, poprzez wcisnięcie „czerwonego przycisku alarmowego”, szybki dostęp do Centrum Operacyjno-Alarmowego Teleopieki i uzyskanie pomocy. Ta forma wsparcia zwiększa ich szansę na szybkie udzielenie pomocy, a tym samym na przeżycie. Szybka reakcja często pozwala niwelować lub uniknąć przykrych następstw nagłego pogorszenia się zdrowia, które wymagają specjalistycznej interwencji.

Również w 2018 roku Gmina Iława przystąpiła do ogólnopolskiej akcji społecznej pn. „Koperta Życia”. Skorzysta z niej może każdy mieszkaniec gminy w wieku senioralnym (od 60 lat) oraz osoba niepełnosprawna. „Koperta Życia” to plastikowa koperta oznaczona naklejką „Koperta Życia”, zawierająca formularz, w którym są umieszczone najważniejsze informacje o stanie zdrowia, przyjmowanych lekach, alergiach na leki, kontaktach do najbliższych, dane osobowe, w tym nr PESEL. Koperta z takimi informacjami powinna być przechowywana w lodówce, czyli miejscu, które jest prawie w każdym domu i zarazem jest łatwo dostępne. W przypadku zagrożenia życia i konieczności wezwania Pogotowia Ratunkowego zawarte dane o stanie zdrowia, zażywanych lekarstwach, przebytych chorobach, uczuleniach zwiększają szansę na udzielenie szybkiej i odpowiedniej pomocy i tym samym na przeżycie osoby posiadającej „Kopertę Życia”. Zgodnie z Zarządzeniem Nr 13/2018 Wójta Gminy Iława z dnia 8 marca 2018r. w sprawie ustalenia regulaminu Akcji Społecznej „Koperta Życia” organizatorem akcji jest GOPS w Iławie.

Ważny obszar aktywności GOPS stanowi praca socjalna, czyli interdyscyplinarna działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi⁸. W 2019 roku pracą socjalną objęto łącznie 293 rodziny (844 osoby), przy czym wyłącznie pracą socjalną wsparto w tym czasie 36 rodzin (55 osób). Liczby te wskazują na wzrost zasięgu pracy socjalnej, ponieważ w porównaniu do 2017 roku liczba rodzin objętych pracą socjalną wzrosła o 20, a tych, które były wyłącznie nią obejmowane zwiększyła się o 13. Jednym z podstawowych narzędzi stosowanych w pracy socjalnej jest kontrakt socjalny, będący umową zawartą pomiędzy pracownikiem socjalnym, a osobą/rodziną, która określa zasady współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby lub rodziny znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. W 2019 roku pracownicy socjalni GOPS zawarli 18 kontraktów (część A) i 20 kontraktów (część B), obejmując nimi odpowiednio 66 i 20 osób.

Od lipca 2014 roku na terenie gminy działa Placówka Wsparcia Dziennego Gminy Iława z siedzibą w Iławie, utworzona na mocy Uchwały nr XL/389/2014 Rady Gminy Iława z dnia 28.03.2014 roku. Jest to placówka opiekuńczo-specjalistyczna typu dziennego. Od 2015 roku do jej zadań należy realizacja Gminnego Programu Profilaktyki Alkoholowej oraz Przeciwdziałaniu Narkomanii uchwalanego corocznie przez Radę Gminy. W ramach placówki działa m.in. Punkt Konsultacyjny, w którym w 2019 roku wsparcia udzielały: terapeutka ds. uzależnień, psycholog oraz radczyni prawna – łącznie udzielono mieszkańcom 118 porad specjalistycznych. Placówka posiada swoje filie w Gromotach, Rudzienicach, Franciszkowie, Wikielcu, Lasecznie, Ząbrowie, Gałdowie i Mątykach. Według stanu na koniec grudnia 2019 roku w zajęciach organizowanych przez PWD uczestniczyło 231 wychowanków ze szkół podstawowych.

Pomoc i wsparcie mieszkańcom Gminy Iława w zakresie uzależnień i przemocy w rodzinie zapewniają także Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Zespół Interdyscyplinarny. Do zadań GKRPA należy m.in. podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego; przeprowadzanie rozmów motywacyjno-interwencyjnych z osobami mającymi problem z nadużywaniem alkoholu oraz członkami ich rodzin; współdziałanie z organizacjami pozarządowymi i społecznymi w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi; a także opiniowanie wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

⁸ Art. 6 pkt. 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Gminny Zespół Interdyscyplinarny realizuje zadania gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W jego skład wchodzi osoby z różnych grup zawodowych, reprezentujące instytucje publiczne odpowiedzialne za działania w tym obszarze. Zespół integruje i koordynuje działania różnych podmiotów i specjalistów, w szczególności poprzez diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowisku nim zagrożonym bądź dotkniętym, rozpowszechnianie informacji o możliwych formach pomocy oraz inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie. Bardzo ważne są także działania profilaktyczne oraz edukacja społeczna.

W ostatnich latach w Gminie Iława znacząco rozwinęła się infrastruktura socjalna dla osób potrzebujących poprawy warunków mieszkalnych oraz lepszego funkcjonowania w środowisku. W 2018 roku do użytku zostały oddane nowo wybudowane mieszkania socjalne, w których zamieszkało 10 najbardziej potrzebujących rodzin z Gminy Iława. Ponadto, na mocy Uchwały Rady Gminy Iława Nr XI/100/19 z 27 września 2019 r., zostało utworzone mieszkanie chronione treningowe dla osób wymagających wsparcia w samodzielnym życiu. Może ono zostać przyznane osobie pełnoletniej, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje pomocy w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy. Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. W 2019 roku w mieszkaniu chronionym były dostępne 2 miejsca.

Wsparcie osobom bezdomnym przebywającym na terenie gminy, których ostatnim miejscem zameldowania na pobyt stały była Gmina Iława udzielane jest na podstawie porozumień. W 2019 roku pomoc osobom bezdomnym była realizowana m.in.: w Stowarzyszeniu „Pomocni Ludziom – Rucewo” im. Zenona Noconia, w Domu Odzyskanych dla Życia „Markot” w Marwałdzie oraz Kujawsko-Pomorskim Stowarzyszeniu Pomocy Bliźniemu „Judym” w Kołaczku. W 2019 roku dotyczyła ona 6 osób, w 2018 roku 5 osób, a w 2017 roku 8 osób.

Mieszkańcy Gminy Iława mogą otrzymać wsparcie również w placówkach powiatowych, takich jak:

- Dom Pomocy Społecznej w Suszu dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, prowadzony przez Powiat Iławski, dysponujący (według stanu na 31 grudnia 2019 roku) 90 miejscami;
- Dom Pomocy Społecznej w Lubawie dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dysponujący 37 miejscami, wraz z filią w Iławie dla osób przewlekle somatycznie chorych (58 miejsc), prowadzony przez Powiat Iławski;
- Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Iławie typu mieszanego – A – dla osób przewlekle psychicznie chorych; B – dla osób upośledzonych umysłowo; C – dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych, dysponujący 41 miejscami, prowadzony przez Powiat Iławski;

Jako uzupełnienie gminnego systemu pomocy i wsparcia należy wskazać również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie, które realizuje zadania powiatu wynikające nie tylko z ustawy o pomocy społecznej, ale także m.in. z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (jako organizator i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej) oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zadania w obszarze aktywizacji zawodowej realizuje natomiast Powiatowy Urząd Pracy w Iławie i jego cztery filie: w Lubawie, Suszu, Kisielicach i Zalewie, poprzez m.in. udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy, przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia, a także opracowywanie analiz i sprawozdań dotyczących rynku pracy.

3.2. Oświata i wychowanie

Zgodnie z art. 7 pkt 8 ustawy o samorządzie gminnym, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie edukacji publicznej. Zadania oświatowe wynikają ponadto z postanowień ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz z ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela. W 2019 r. na terenie Gminy Iława funkcjonowało 7 publicznych jednostek oświatowych:

1. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Wikielcu składający się ze Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Wikielcu i Przedszkola w Wikielcu,
2. Szkoła Podstawowa we Franciszkowie,
3. Szkoła Podstawowa im. mjr Henryka Dobrzańskiego „Hubala” w Gałdowie,
4. Szkoła Podstawowa w Gromotach,
5. Szkoła Podstawowa w Lasecznie,
6. Szkoła Podstawowa im. Michała Lengowskiego w Rudzienicach,
7. Szkoła Podstawowa im. Twórców Literatury Dziecięcej w Ząbrowie.

W każdej z sześciu szkół podstawowych były oddziały wychowania przedszkolnego. W szkołach w Ząbrowie i Franciszkowie do końca sierpnia 2019 roku funkcjonowały trzecie klasy gimnazjalne. Na koniec roku szkolnego 2018/2019 do przedszkola i oddziałów przedszkolnych uczęszczało 245 dzieci, do klas I-VII szkół podstawowych 959 uczniów, natomiast do klas II-III gimnazjalnych 90 uczniów, co ogółem dawało liczbę 1 294 uczniów.

W związku z likwidacją gimnazjów, z początkiem nowego roku szkolnego 2019/20 ogólna liczba uczniów uczęszczających do szkół uległa zmniejszeniu.

Według danych na 30 września 2019 roku do placówek gminnych uczęszczało łącznie 1 194 uczniów, w tym 261 dzieci realizujących wychowanie przedszkolne i 933 uczniów ośmioletnich szkół podstawowych.

W Gminie Iława funkcjonują również placówki niepubliczne. W 2019 roku były to dwie placówki prowadzone przez Stowarzyszenie Przyjaciół Frednowa:

1. Szkoła Podstawowa we Frednowach (13 uczniów w kl. I-III)
2. Przedszkole Niepubliczne we Frednowach (13 dzieci w wieku od 3 do 6 lat).

Kształcenie młodzieży na poziomie szkoły średniej realizowane jest przez samorząd powiatu. W przypadku Gminy Iława, z uwagi na jej bliskość do Iławy, Lubawy, Kisielic oraz Susza, dostęp do edukacji ponadpodstawowej należy ocenić dość wysoko. Powiat Iławski jest jednostką prowadzącą kilkanaście szkół i placówek rozlokowanych w różnych jego częściach. Są to:

- 1) Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Stefana Żeromskiego w Iławie wraz z Międzyszkolnym Ośrodkiem Sportowym w Iławie;
- 2) Zespół Szkół im. Bohaterów Września 1939 Roku w Iławie wraz z Powiatowym Młodzieżowym Domem Kultury w Iławie;
- 3) Zespół Szkół im. Konstytucji 3 Maja w Iławie wraz z Centrum Kształcenia Ustawicznego nr 2 w Iławie;
- 4) Zespół Szkół w Lubawie,
- 5) Zespół Szkół Rolniczych im. Heleny i Stanisława Sierakowskich w Kisielicach wraz ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Kisielicach;
- 6) Zespół Szkół im. Ireny Kosmowskiej w Suszu,
- 7) Zespół Placówek Szkolno-Wychowawczych w Iławie wraz ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym im. Janusza Korczaka oraz Szkolnym Schroniskiem Młodzieżowym;
- 8) Powiatowe Centrum Rozwoju Edukacji w Iławie wraz z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Iławie oraz Powiatową Biblioteką Pedagogiczną w Iławie;
- 9) Punkt Konsultacyjny Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Suszu;
- 10) Centrum Kształcenia Zawodowego Nr 1 w Iławie.

Podjęcie studiów wyższych wymaga wyjazdu do stolicy regionu – Olsztyna lub skorzystania z oferty innych uczelni w kraju. Obecnie jednak coraz częstsza staje się forma „kształcenia na odległość”, która pozwala zrealizować program studiów w formie zdalnej, na platformie e-learningowej lub w inny sposób, który nie wymaga wyjazdu do miasta, w którym usytuowana jest uczelnia.

3.3. Kultura i sport

Gmina Iława na mocy art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym, prowadzi działania z zakresu krzewienia kultury. Są one realizowane bezpośrednio przez Gminny Ośrodek Kultury w Lasecznie, działający przede wszystkim w zakresie upowszechniania kultury, tworzenia warunków dla rozwoju aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz zachowania tradycji oraz dziedzictwa kulturowego gminy. Oferta kulturalna GOK w Lasecznie skierowana jest w szczególności do mieszkańców Gminy Iława, z uwzględnieniem różnych grup wiekowych. W 2019 roku działały tu cztery zespoły: Morawa (folkowy), Gosposie (folklorystyczny), Dzieci Ziemi Iławskiej (folklorystyczny) i Grasz-Band (poezja śpiewana, piosenka artystyczna, rock, pop), w skład których wchodzi pracownicy GOK, mieszkańcy gminy oraz miasta Iława. Odbywały się tu zajęcia koła rzeźbiarskiego, zajęcia nauki gry na instrumentach, próby chóru „Pełni werwy”, spotkania seniorów z Ławic, działania animacyjne, imprezy okolicznościowe i inne.

W roku 2019 GOK był organizatorem i współorganizatorem 64 imprez, zarówno kameralnych takich jak np. „Dzień Kobiet” w Lasecznie czy „Koncert Noworoczny”, w których uczestniczyło ok. 100 osób, jaki i o zasięgu ogólnokrajowym jak „Nad Jeziorakiem Festiwal” w Siemianach, który przyciągnął ok. 4 tysięcy osób. Odbyły się tu również takie wydarzenia jak: Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Gminne Obchody Dnia Strażaka, „Jarmark Ludowy ” w Rudzienicach, „Festyn Behringowski” w Ławicach, „Spotkanie Kultur-Sobótka” w Tynwałdzie, Piknik rodzinny „Laseczniada”, Piknik rodzinny „Ząbrowiada”, „Spotkania z Folklorem” w Szalkowie, Dożynki Gminne oraz Parafialne, Festiwal Pieśni i Piosenki Polskiej, Muzyczne Zaduszki pt. „Muzyczni przyjaciele w naszej pamięci” oraz Gminny Charytatywny Kiermasz Wielkanocny pt. „Wiosenne granie dla Darka i Marcina”. GOK organizuje ponadto liczne konkursy, np. konkurs plastyczny z okazji Święta Niepodległości, Konkurs Muzycznych Talentów w ramach Festiwalu „Nad Jeziorakiem”, konkursy prac wielkanocnych i bożonarodzeniowych.

W strukturach GOK w Lasecznie funkcjonuje pięć bibliotek: w Lasecznie, Rudzienicach, Ząbrowie, Ławicach i Siemianach. Biblioteki postrzegane są w środowisku lokalnym jako instytucje aktywne, otwarte na potrzeby środowiska. Ich głównymi zadaniami są: gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych, obsługa użytkowników, udostępnianie zbiorów, prowadzenie działalności informacyjnej o zbiorach własnych i innych bibliotek. Wychodzą jednak poza swoją „tradycyjną” rolę, stając się miejscem spotkań dzieci i młodzieży, przestrzenią wydarzeń kulturalnych, takich jak np. spotkania autorskie, konkursy, wycieczki i zabawy. W 2019 roku Biblioteka realizowała m.in. projekt „Historia mojej miejscowości w pamięci i w fotografii”. Jego celem była aktywizacja społeczno-kulturalna młodzieży, zdobycie wiedzy historycznej na temat własnej miejscowości poprzez zacieśnienie więzi międzypokoleniowych z seniorami, mieszkańcami Szymbarka, wykorzystanie wizerunku czternastowiecznego zamku do budowy marki wsi Szymbark, jako wsi zabytkowej i integracja środowiska lokalnego.

Wymienione przedsięwzięcia, a także szereg innych, stanowią z jednej strony ważny aspekt promocji gminy, a z drugiej – wyraz lokalnej współpracy, aktywności społecznej i zaangażowania lokalnych zasobów instytucjonalnych, organizacyjnych oraz ludzkich. Co istotne, dają mieszkańcom przestrzeń do rozwoju i realizowania swoich pasji.

W obszarze sportu na uwagę zasługuje fakt, że Gmina Iława posiada rozwiniętą infrastrukturę sportową. W Wikipielcu funkcjonuje boisko ORLIK 2012, a w szkołach w Ząbrowie, w Gromotach, Gałdowie, Rudzienicach i we Franciszkowie działają boiska wielofunkcyjne. Dzieci, młodzież i cała

społeczność gminna korzysta z sal sportowych w 5 sołectwach, a w 22 sołectwach znajdują się boiska piłkarskie.

3.4. Opieka zdrowotna

Zasadniczym elementem opieki zdrowotnej w Polsce są obecnie lekarze pierwszego kontaktu, realizujący podstawową opieką zdrowotną (POZ). Zawiera się w niej leczenie oraz profilaktyka chorób, rehabilitacja, orzekanie o stanie zdrowia, a także zapewnienie pacjentom opieki pielęgniarki środowiskowej oraz położnej. POZ może działać jako niepubliczny zakład opieki zdrowotnej (NZOZ) – firma prywatna; samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej (SPZOZ) – jednostka państwowa lub podległa jednostkom samorządu terytorialnego albo jako indywidualna lub grupowa praktyka lekarska. Ponadto, w krajowym systemie opieki zdrowotnej przewiduje się szereg innych rodzajów świadczeń, np. ambulatoryjną opiekę specjalistyczną, leczenie szpitalne oraz ratownictwo medyczne.

Ochroną zdrowia mieszkańców Gminy Iława zajmuje się, od 1 maja 2019 roku, Przychodnia KEMED. Ośrodki zdrowia w Rudzienicach i Ząbrowie są aktualnie jej filiami. Według stanu na 31 grudnia 2019 roku liczba pacjentów w Ośrodku Zdrowia w Rudzienicach wynosiła 2 548, natomiast w Ząbrowie 2 741. W Rudzienicach zatrudniony był w tym czasie jeden lekarz, którego liczba godzin pracy w tygodniu wynosiła 45, stomatolog, 2 pielęgniarki oraz położna. W Ząbrowie byli natomiast 2 lekarze, pracujący łącznie 70 godzin tygodniowo, ginekolog, 2 stomatologów, pielęgniarka oraz położna. Liczba przyjęć przez lekarzy POZ od 1 maja do 31 grudnia 2019 roku wyniosła w Rudzienicach 9 248, natomiast w Ząbrowie 11 562.

Mieszkańcy gminy mogą korzystać również ze świadczeń medycznych dostępnych na terenie Iławy. Ważną instytucją, której misją jest zapewnienie mieszkańcom opieki zdrowotnej w zakresie hospitalizacji osób potrzebujących całodobowych lub całodziennych świadczeń medycznych, ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz pomocy doraźnej dla wszystkich potrzebujących, jest Powiatowy Szpital im. Władysława Biegańskiego w Iławie. Szpital jest jednostką organizacyjną powiatu iławskiego, działa jako samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, wykonując świadczenia zdrowotne w zakresie m.in. hospitalizacji osób potrzebujących całodobowych lub całodziennych świadczeń specjalistycznych; pomocy doraźnej w zakresie wypadku i urazu, nagłego zachorowania lub nagłego pogorszenia stanu zdrowia z zagrożeniem życia; ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej; rehabilitacji; diagnostyki; opieki paliatywno-hospicyjnej oraz podstawowej opieki zdrowotnej i transportu sanitarnego.

Przy szpitalu powiatowym w Iławie funkcjonują poradnie specjalistyczne: Poradnia Preluksacyjna, Urologiczna, Alergologiczna, Poradnia Promocji Zdrowia, Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia, Poradnia Zdrowia Psychicznego, Logopedyczna, Otolaryngologiczna, Poradnia Urazowo-Ortopedyczna, Chirurgii Ogólnej, Ginekologiczno-Położnicza, Rehabilitacyjna, Poradnia Gruźlicy i Chorób Płuc, Neurologiczna oraz Poradnia Medycyny Paliatywnej.

3.5. Bezpieczeństwo publiczne

Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, a także przed zjawiskami mogącymi zakłócić normalne funkcjonowanie obywateli, godzącymi w ogólnoprzyjęte normy postępowania⁹.

O stan bezpieczeństwa na terenie Gminy Iława dba Komenda Powiatowa Policji w Iławie (teren gminy obsługuje dwóch dzielnicowych), Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Iławie, Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Iławie, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Iławie oraz podległa mu Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, a także Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Iławie.

⁹ encyklopedia.pwn.pl/haslo/3876790/bezpieczenstwo-publiczne.html.

Ważnym elementem lokalnego systemu bezpieczeństwa są ochotnicze straże pożarne. Na terenie Gminy Iława działa 13 jednostek OSP, tj. OSP Franciszkowo, OSP Gałdowo, OSP Gromoty, OSP Laseczno, OSP Ławice, OSP Mątyki, OSP Rudzienice, OSP Siemiany, OSP Starzykowo, OSP Stradomno, OSP Tynwałd, OSP Wikielec i OSP Ząbrowo. Dwie z nich, tj. OSP Ławice i OSP Ząbrowo, należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Wszystkie OSP wyposażone są w samochody – łącznie 17, w tym 5 samochodów lekkich, 11 średnich i jeden ciężki. Dodatkowo jednostka OSP Siemiany posiada łódź śrubową płaskodenną. W jednostkach zrzeszonych jest łącznie 573 druhow, w tym 530 członków zwyczajnych czynnych (425 mężczyzn i 105 kobiet), 54 członków honorowych oraz 13 członków wspierających. Warto również nadmienić, że na terenie Gminy Iława istnieje 9 Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych, w tym 2 drużyny dziewcząt i 7 drużyn chłopców. Zrzeszają one 112 członków. W 2019 roku jednostki OSP z Gminy Iława uczestniczyły w 199 zdarzeniach, wśród których były 54 pożary, 124 zagrożenia miejscowe oraz 11 fałszywych alarmów.

3.6. Organizacje pozarządowe

Usługi społeczne w różnych obszarach mogą być dostarczane nie tylko przez instytucje publiczne, ale również przez organizacje pozarządowe. Może to następować zarówno poprzez realizację inicjatyw i projektów w zakresie np. edukacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, kultury, bezpieczeństwa czy sportu, jak również poprzez prowadzenie ośrodków wsparcia i realizowanie usług społecznych.

Organizacje pozarządowe stanowią płaszczyznę nabywania różnych doświadczeń i umiejętności społecznych. Odbywające się w nich działania i kontakty wypełniają przestrzeń pomiędzy jednostką i społeczeństwem oraz pomiędzy obywatelem i państwem.

W świetle danych Urzędu Gminy w Iławie na terenie gminy w 2019 roku funkcjonowały 24 stowarzyszenia rejestrowe, 6 stowarzyszeń zwykłych, 2 uczniowskie kluby sportowe, 1 fundacja, 11 Kół Gospodyń Wiejskich oraz 13 Ochotniczych Straży Pożarnych. Organizacje te prowadzą działalność w różnych obszarach życia społecznego, takich jak sport i rekreacja, zdrowie, kultura, bezpieczeństwo, rozwój lokalny, wsparcie osób i grup w najtrudniejszej sytuacji, integracja międzypokoleniowa, pielęgnowanie tradycji i lokalnej historii, aktywizacja społeczności i inne.

W obszarze sportu, na terenie Gminy Iława działa 5 piłkarskich klubów sportowych: GKS LZS Wikielec, LZS OHI Frednowy, LZS Czarni Rudzienice, LZS Zamek Szymbark oraz LZS Osa Ząbrowo. Ich działalność koordynuje Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Iławie. Celem jego działalności jest rozwój kultury fizycznej na terenie Gminy Iława, szczególnie wśród dzieci i młodzieży szkolnej. Do podstawowych zadań należy organizowanie i przeprowadzanie imprez sportowych, rekreacyjnych, turniejów sołectw.

W zakresie dostępności usług społecznych istotna jest współpraca Gminy Iława z organizacjami pozarządowymi, odbywająca się na podstawie rocznych programów współpracy. Głównym celem tej współpracy w 2020 roku jest wzrost aktywności społeczności lokalnych. Cele szczegółowe są następujące:

- 1) umacnianie w świadomości mieszkańców Gminy poczucia odpowiedzialności za swoje otoczenie, wspólnotę lokalną, tradycje
- 2) stworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców Gminy
- 3) zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu problemów lokalnych
- 4) pomoc w realizacji Strategii Rozwojowych Gminy Iława oraz innych planów gospodarczych i społecznych
- 5) poprawa jakości i efektywności świadczenia usług publicznych oraz pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych;
- 6) podejmowanie działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, m.in. poprzez propagowanie wiedzy na temat ekonomii społecznej oraz wykorzystania instrumentów ekonomii społecznej w aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców Gminy Iława.

Za priorytetowe uznano kierunki działań odnoszące się do wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu, działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, kultury, sztuki, ochrony dóbr i dziedzictwa narodowego, ochrony i promocji zdrowia, działań na rzecz osób niepełnosprawnych, osób w wieku emerytalnym oraz dzieci i młodzieży, a także ratownictwa i ochrony ludności. W latach 2017-2019 organizacje pozarządowe zrealizowały łącznie 101 zadań publicznych na łączną kwotę 804 500,00 zł.

4. Główne wnioski i prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

W świetle przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, Gmina Iława przedstawia się jako jednostka ze znacznym potencjałem rozwojowym. Korzystne położenie, a także zasoby gospodarcze, naturalne oraz historyczne stwarzają dobre warunki do życia oraz rozwoju zarówno w perspektywie pojedynczego mieszkańca, jak i całej społeczności lokalnej. Gmina nie funkcjonuje jednak w próżni, jest bowiem silnie zależna z jednej strony od uwarunkowań zewnętrznych, na które często nie ma wpływu bądź ten wpływ jest ograniczony – mogą to być np. zmiany prawne, ruchy społeczne, zjawiska przyrodnicze czy tendencje demograficzne; a z drugiej strony tworzą ją ludzie o różnych kompetencjach, stosunku do życia, przedsiębiorczości czy stopniu roszczeniowości wobec instytucji. Czynniki te powodują, że w najbliższych latach przed Gminą Iława będą pojawiać się wyzwania, a zmierzenie się z nimi będzie wymagało uwzględnienia, wynikających z diagnozy, strategicznych uwarunkowań rozwoju społecznego oraz prognozy zmian w zakresie objętym Strategią.

Społeczeństwo gminy wykazuje cechy starzenia się, jednak tempo tego procesu wydaje się mniejsze niż w województwie warmińsko-mazurskim czy kraju, co daje gminie więcej czasu na przygotowanie się do zmian demograficznych. Obecnie 14,5% mieszkańców gminy to osoby w poprodukcyjnym okresie życia i należy prognozować, że w najbliższych latach odsetek ten będzie się zwiększał. I choć starzenie się i starość są wpisane w cykl życia, to jednak rozwój cywilizacyjny, wydłużanie czasu trwania życia oraz coraz wyższa jego jakość będą powodować wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Jeżeli nie pójdzie za nim adekwatny wzrost liczby osób w przedprodukcyjnym okresie życia, głównie ze względu na to, że decyzje prokreacyjne podejmowane są obecnie coraz później, a dominującym modelem rodziny staje się model 2+1, który nie zapewni prostej zastępowalności pokoleń, to w strukturze społeczeństwa coraz większy odsetek będą stanowić ludzie starsi, natomiast najmłodsze grupy wiekowe będą miały coraz mniejszy udział.

Postępowanie zjawiska starzenia się społeczeństwa może w przyszłości wpłynąć na kierunki rozwoju gminy, a także strukturę jego budżetu. Ze względu na wchodzenie coraz większej liczby osób w wiek emerytalny, wpływy do budżetu mogą się zmniejszać, natomiast rosnąć będą potrzeby, głównie w sferze pomocy społecznej i opieki zdrowotnej – zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, medyczne, pielęgnacyjne, edukacyjne czy aktywizacje. Istotne będzie m.in. funkcjonowanie i dostosowywanie do potrzeb społecznych, instytucjonalnego i organizacyjnego systemu wsparcia osób starszych i o ograniczonej sprawności, a także zwiększanie dostępności form i usług sprzyjających wzrostowi ich aktywności społecznej oraz zawodowej.

Jednym z priorytetowych obszarów lokalnej polityki społecznej w najbliższych latach powinno być zdrowie. W związku ze starzeniem się społeczeństwa oraz trybem życia nie sprzyjającym zdrowiu poprzez m.in. brak lub małą aktywność fizyczną, niewłaściwe odżywianie czy niewystarczającą dbałość o higienę, może zwiększać się liczba osób, które będą wymagały wsparcia z tytułu niepełnosprawności czy przewlekłych chorób, zwłaszcza tzw. chorób cywilizacyjnych. Znaczenie mają tu również aspekty środowiskowe, w szczególności zmiany klimatu oraz zanieczyszczenia środowiska, które mogą obniżać poziom zdrowotności społeczeństwa. Należy wobec tego zadbać z jednej strony o systematyczne zwiększanie dostępu do ochrony zdrowia, a także rozwijanie usług opiekuńczych i instytucjonalnych form wsparcia, a z drugiej o efektywne oddziaływanie na poziomie świadomości społeczeństwa i profilaktyki zdrowotnej. Działania w zakresie promocji zdrowia powinny wyposażać ludzi w kompetencje umożliwiające im zwiększanie kontroli nad własnym

zdrowiem, podejmowanie decyzji sprzyjających zdrowiu, kształtowanie potrzeb i kompetencji do rozwiązywania problemów zdrowotnych, a także zwiększanie potencjału zdrowia.

Szczególnym wyzwaniem staje się obecnie również zapewnienie dostępności do aktywizacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych i innych, których mobilność ogranicza wiek czy stan zdrowia. W tym zakresie powinny być podejmowane działania służące likwidacji barier w przestrzeni publicznej, w tym barier komunikacyjnych, architektonicznych czy cyfrowych. Ważne jest tu wykorzystywanie rozwoju nowych technologii oraz dostosowywanie budynków, sprzętów oraz działań do potrzeb osób o ograniczonej mobilności i różnych dysfunkcjach, nie tylko narządu ruchu, ale również wzroku, mowy czy słuchu.

W świetle statystyk pomocy społecznej, do dominujących problemów na terenie Gminy Iława należy zaliczyć długotrwałą lub ciężką chorobę, niepełnosprawność, potrzebę ochrony macierzyństwa, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, bezrobocie oraz ubóstwo. Przewycięzanie tych problemów jest trudne, ponieważ najczęściej mają utrwalony charakter. Znacząca liczba rodzin dotkniętych chorobą i niepełnosprawnością prawdopodobnie będzie stale korzystać z tego tytułu z pomocy społecznej, jednak może też stanowić przyczynek do zaplanowania działań w zakresie promocji i ochrony zdrowia.

Do wyzwań lokalnej polityki społecznej należy też zaliczyć różne rodzaje uzależnień, w tym nie tylko od substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol, narkotyki czy dopalacze, ale także uzależnienia behawioralne np. od internetu, komputera czy hazardu. Są one trudne do wykrycia i zdiagnozowania, a często mają nieuświadomiony charakter bądź nie zostają ujawnione przez osoby nimi dotknięte ze względu chociażby na poczucie wstydu czy brak wiary w możliwość uzyskania skutecznej pomocy. Oba rodzaje uzależnień są niebezpieczne ze względu na ich wpływ na zdrowie fizyczne, a także na funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne osób oraz rodzin. Niejednokrotnie prowadzą nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Szczególnym wsparciem należy obejmować rodziny z dziećmi, w tym wielodzietne, niepełne, borykające się z trudnościami codziennego życia i dysfunkcjami, takimi jak przemoc czy uzależnienia. Program „Rodzina 500 plus” przyczynił się do zmniejszenia skali ich ubóstwa, jednak trzeba wspierać je w innych obszarach, w tym przede wszystkim kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, prawidłowych wzorców i relacji w rodzinie, rozwoju dzieci i młodzieży, aktywności i integracji społecznej rodzin czy przewycięzania trudności życiowych. Ważne jest, aby dążyć do rozwiązań, które nie uzależniają wsparcia od dochodu rodziny, natomiast sprzyjają skorzystaniu z niego rodzinom, które przekraczają tzw. próg dochodowy, co nie oznacza, że nie doświadczają żadnych trudności i problemów.

Realizacji wyzwań lokalnej polityki społecznej będzie sprzyjać dość wysoka dostępność usług społecznych w Gminie Iława, w tym w zakresie edukacji, kultury, sportu, bezpieczeństwa publicznego, ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Istotne jest to, aby ich rodzaj i zakres stanowił odpowiedź na istniejące oraz prognozowane potrzeby, sprzyjając tym samym rozwojowi społecznemu. Ważna jest także współpraca międzyinstytucjonalna, która umożliwi podejmowanie wielopłaszczyznowych działań w zakresie nie tylko diagnozowania i rozwiązywania problemów społecznych, ale przede wszystkim kreowania dobrej jakości życia mieszkańców. Dostępność usług społecznych może być zwiększona poprzez aktywność organizacji obywatelskich, dlatego ważne jest kreowanie warunków do ich rozwoju, a także angażowania się obywateli oraz tworzonych przez nie organizacji w kształtowanie polityk publicznych, we współdecydowanie w sprawach lokalnych, a także sprawna wymiana informacji pomiędzy władzą i mieszkańcami.

Rozwiązywanie problemów społecznych stanowi długotrwały i wieloaspektowy proces. Warto, aby oprócz działań podejmowanych w sytuacjach kryzysowych, uwzględniał dążenie do zmiany mentalności osób, rodzin i całych społeczności, ponieważ bez ich chęci i zaangażowania działania te nie przyniosą skutków. Dodatkowym utrudnieniem może być dziedziczność problemów i dysfunkcji, która powoduje, że czerpanie przez kolejne pokolenia poglądów i wzorców zachowań od swoich

rodzin, ma wymiar negatywny. Pozwala też prognozować pogłębianie się wykluczenia społecznego w różnych sferach funkcjonowania.

Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych może wymagać podejmowania działań zapobiegawczych, służących wczesnemu wykrywaniu *objawów* dysfunkcji; edukacji i informowaniu społeczeństwa w zakresie m.in. zagrożeń społecznych i możliwości ich zapobiegania i likwidowania, a także pobudzaniu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców. Działania te powinny iść w parze ze zrównoważonym rozwojem gminy, uwzględniającym, obok kierunków gospodarczych nastawionych na wzrost liczby miejsc pracy oraz atrakcyjność turystyczną i inwestycyjną, również kierunki wspierające budowę społeczeństwa obywatelskiego – aktywnego i świadomego. Jeżeli te warunki będą spełnione, to w najbliższych latach w zakresie objętym strategią można prognozować, że wizja rozwoju społecznego gminy zawarta w niniejszym dokumencie zostanie zrealizowana. Zagrożenie może natomiast stanowić nieprzewidywalna obecnie sytuacja epidemiologiczna związana z pandemią koronawirusa w Polsce. Trudno obecnie określić, jakie przyniesie skutki w perspektywie długoterminowej, natomiast według wstępnych prognoz efektem zamrożenia gospodarki i izolacji społecznej w pierwszej połowie 2020 roku, może być w najbliższych latach kryzys gospodarczy, rosnące bezrobocie oraz pogłębiające się problemy i dysfunkcje rodzin.

Na powyższe nakładają się poważne, globalne wyzwania związane ze zmianami klimatycznymi, wyczerpywaniem się złóż surowców energetycznych (ropa, węgiel, gaz) oraz degradacją środowiska naturalnego. Jeśli w perspektywie kilku lat nie uda się wprowadzić radykalnej zmiany sposobu pozyskiwania surowców, projektowania i produkcji, a także zmiany stylów konsumpcji, czyli szeroko rozumianej transformacji energetycznej w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, należy przewidywać, iż w niedalekiej przyszłości gospodarkę i społeczeństwo dotknie kryzys znacznie poważniejszy w skutkach niż recesja z lat 2007-2009¹⁰. W obliczu tego, Strategia powinna uwzględniać skuteczne zarządzanie w sytuacjach kryzysowych oraz innowacyjne metody pracy, a także elastyczność i reagowanie na zmiany.

5. Uwarunkowania prawne i programowe wdrażania Strategii

5.1. Podstawowe akty prawne

Jak już zostało zasygnalizowane we wstępie, opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi, w świetle art. 17 ust. 1 pkt 1 *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (t.j. Dz. U. 2019 poz. 1507), zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W jego ramach należy szczególnie uwzględnić programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ustawa precyzuje ponadto, w art. 16b pkt 2, elementy, które musi zawierać strategia. Są to:

- 1) diagnoza sytuacji społecznej,
- 2) prognoza zmian w okresie objętym strategią,
- 3) określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii i jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Obszar lokalnej polityki społecznej kształtują również inne akty normatywne w randze ustawy, wśród których należy wymienić następujące:

- *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 713);
- *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 821);
- *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. 2020 poz. 218);

¹⁰ Zob. więcej: M. Popkiewicz, *Rewolucja energetyczna. Ale po co?*, Wydanie II, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice 2019.

- *Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2019 poz. 2277);*
- *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. 2019 poz. 852);*
- *Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. 2020 poz. 685);*
- *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1057);*
- *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. 2020 poz. 176);*
- *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t.j. Dz. U. 2018 poz. 1205);*
- *Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1409);*
- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 426);*
- *Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 111);*
- *Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2133);*
- *Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. 2020 poz. 808);*
- *Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2407).*
- *Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. 2019 poz. 473).*
- *Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1297).*
- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1398).*
- *Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 266).*
- *Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. 2019 poz. 1390).*

Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych odbywa się na podstawie przepisów wskazanych wyżej ustaw, które regulują obowiązki organów gminy, sposób realizacji zadań własnych, jak również określają katalog dostępnych narzędzi.

5.2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi

Uwarunkowania programowe lokalnej polityki społecznej znajdują swoje źródła w dokumentach strategicznych różnych szczebli: międzynarodowego, europejskiego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego. Stanowią one kierunkowe wytyczne dla działań jednostek samorządu terytorialnego, zapewniając spójność działań i realizację nadrzędnych celów polityki poszczególnych szczebli.

Analizując kontekst międzynarodowy, należy zwrócić uwagę w szczególności na Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, przyjętą w dniu 25 września 2015 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych. Stanowi ona plan transformacji w dziedzinach o kluczowym znaczeniu dla ludzkości, tj.: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój i partnerstwo, mając na celu wyeliminowanie ubóstwa i głodu, ochronę planety przed degradacją oraz podejmowanie pilnych działań w zakresie zmian klimatu; zapewnienie wszystkim ludziom możliwości korzystania z dobrodziejstw dostatniego i satysfakcjonującego życia oraz to, aby postęp gospodarczy, społeczny i technologiczny przebiegał w zgodzie z naturą; wspieranie pokojowego, sprawiedliwego i inkluzyjnego społeczeństwa, wolnego od lęku i przemocy oraz mobilizowanie środków do wdrożenia

Agendy 2030 przy udziale wszystkich krajów, interesariuszy i obywateli. W ramach Agendy określono 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju. Z punktu widzenia polityki społecznej istotne są cele odnoszące się do eliminacji ubóstwa i głodu, zapewnienia wszystkim ludziom zdrowego życia oraz edukację wysokiej jakości, osiągnięcia równości płci, uczynienia miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi i stabilnymi, a także budowy na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu.

Wiodącą siłą, która doprowadziła do przyjęcia Agendy 2030 była Unia Europejska. Obecnie na jej szczeblu trwa debata nad strategią działań w kierunku zrównoważonej Europy. Europa 2030 będzie stanowić odpowiedź na pilne wyzwania stanowiące zagrożenie dla społeczeństwa, dobrobytu gospodarczego i środowiska naturalnego. Nowa forma trwałego rozwoju gospodarczego ma opierać się na gospodarce obiegu zamkniętego, zrównoważonej produkcji żywności „od pola do stołu”, stosowaniu odnawialnych źródeł energii oraz zagwarantowaniu przemiany sprawiedliwej ze społecznego punktu widzenia – priorytetem muszą pozostać inwestycje społeczne w obszarach edukacji, opieki zdrowotnej i długoterminowej, włączenia społecznego, praw mniejszości, równouprawnienia płci i rozwoju obszarów wiejskich.

Na szczeblu krajowym istotne znaczenie ma *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*. Główny cel tego dokumentu stanowi poprawa jakości życia Polaków. Jego osiągnięcie będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach: konkurencyjności i innowacyjności; równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa. W 2017 roku Rada Ministrów przyjęła także *Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* stanowiącą aktualizację *Strategii Rozwoju Kraju 2020*. Strategia określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym, przedstawiając nowy model rozwoju, tj. rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Główny cel Strategii stanowi „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. Jest on realizowany poprzez cele szczegółowe, takie jak:

- I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna);
- II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie);
- III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE).

Istotnym dokumentem jest również *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (KPRES)*, którego cel główny brzmi „Do roku 2023 podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej i realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego”. Będzie on realizowany poprzez cele szczegółowe:

- 1) Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.
- 2) Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 3) Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej na rynku.
- 4) Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej i solidarnej.

W świetle KPRES uwolnienie potencjału sektora ekonomii społecznej i solidarnej wymaga podjęcia skoordynowanych działań, dzięki którym rozwijać się będą cechy podmiotów działających w sektorze, takie jak zdolność do aktywizacji i reintegracji traktowanych podmiotowo osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; koncentracja na potrzebach społeczności lokalnych oraz bazowanie na ich zasobach; działania na rzecz dobra wspólnego przez m.in. realizację zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego; a także samodzielność, samopomoc i samowystarczalność. Aspekty te są ważne i w związku z tym niejednokrotnie przywoływane również w strategii rozwiązywania problemów społecznych.

W ramach krajowych uwarunkowań programowych należy wskazać również *Program Wieloletni Senior+*, przyjęty uchwałą nr 157 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. Jego celem strategicznym jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym seniorów poprzez rozbudowę infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie miejsc w placówkach „Senior+” przy dofinansowaniu działań jednostek samorządu w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”. Celem Programu jest w szczególności zapewnienie wsparcia seniorom (osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+) przez umożliwienie korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji, w tym oferty prozdrowotnej, obejmującej także usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii, a także oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej, w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym.

Istotna jest również implementacja na szczeblu gminnym rozwiązań przewidywanych w ramach *Programu rządowego Dostępność Plus 2018-2025*, ustanowionego Uchwałą nr 102/2018 Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2018 r. Jego główny cel stanowi poprawa dostępności przestrzeni publicznej, produktów i usług w głównych obszarach wsparcia takich jak architektura, transport, edukacja, służba zdrowia, cyfryzacja i usługi. Dostępność dotyczy w szczególności osób na wózkach inwalidzkich, poruszających się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się; osób niewidomych i słabo widzących, osób głuchych i słabo słyszących, osób głuchoniewidomych, osób z niepełnosprawnościami psychicznymi i intelektualnymi, osób starszych i osłabionych chorobami, kobiet w ciąży, osób z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, osób mających trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego) oraz osób o nietypowym wzroście (w tym również dzieci).

W obszarze polityki senioralnej na uwagę zasługuje *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – uczestnictwo – solidarność*, przyjęta Uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. Cel polityki społecznej wobec osób starszych stanowi podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Obszary dotyczące ogółu osób starszych to m.in. kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie, uczestnictwo w życiu społecznym, tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, profilaktyka chorób, promocja zdrowia, zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego, tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej, a także działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze). Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnymi osób starszych to w szczególności ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnymi osób starszych, zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych, a także system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnymi osób starszych przez instytucje publiczne.

Na szczeblu wojewódzkim głównym dokumentem strategicznym jest *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Warmińsko-Mazurskie 2030*, przyjęta w dniu 18 lutego 2020 roku do realizacji przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Jej główny cel stanowi spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy, natomiast cele strategiczne to

kompetencje przyszłości, inteligentna produktywność, kreatywna aktywność i mocne fundamenty. Wskazywane w niej kierunki działań ściśle wiążące się z polityką społeczną przewidują m.in.

- wspieranie rozwoju inicjatyw służących włączaniu społecznemu, budowaniu więzi społecznych w regionie, w tym międzypokoleniowych (szczególnie angażujące osoby starsze, młodzież, osoby z niepełnosprawnościami, mniejszości narodowe, rodziny nieaktywne mieszkające w małych społecznościach lokalnych);
- rozwój „banków inicjatyw” oraz platform wymiany dobrych praktyk wspierających integrację społeczną;
- wspieranie rozwoju infrastruktury sprzyjającej aktywizacji społecznej i pracy z rodziną, a także infrastruktury kultury, sportowej, rekreacyjnej, edukacyjnej (ośrodki wychowania przedszkolnego, szkoły, obszary edukacji ekologicznej) oraz zapewniającej opiekę nad dziećmi do lat 3;
- realizację zintegrowanych programów aktywizacji i integracji (w tym bezrobotnych, bezdomnych i osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży ze środowisk najuboższych zagrożonych dziedziczeniem ubóstwa, osób starszych, mniejszości narodowych);
- profilaktykę zdrowotną, realizację programów zdrowotnych oraz promocję zdrowego stylu życia.

W województwie warmińsko-mazurskim rok 2020 stanowi końcowy rok obowiązywania kluczowych dokumentów, określających cele i zadania samorządów, instytucji pomocy społecznej, służb zatrudnienia oraz podmiotów niepublicznych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Z tego względu, niecelowe byłoby omawianie wojewódzkiej strategii polityki społecznej czy programów w zakresie wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych, rozwoju ekonomii społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Do 2022 roku obowiązuje natomiast *Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022*.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna uwzględniać założenia głównych dokumentów strategicznych powiatu i gminy w zakresie polityki społecznej. Rok 2020 to jednak rok końcowy obowiązywania *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Iławskim, na lata 2015-2020*, dlatego przywoływanie jej celów również może być niecelowe.

Kluczowym dokumentem strategicznym gminy jest natomiast *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Iława na lata 2016-2030* przyjęta Uchwałą nr XVI/123/2015 Rady Gminy Iława z dnia 22 grudnia 2015 r. Główny cel Strategii stanowi: *Zapewnienie mieszkańcom gminy Iława satysfakcjonującej jakości życia poprzez osiągnięcie spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej z najbardziej rozwiniętymi gminami wiejskimi regionu i kraju*. Przekłada się on na cele strategiczne, a te na cele operacyjne:

Cel strategiczny I – nowoczesna infrastruktura rozwoju

1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności
2. Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii
3. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego

Cel strategiczny II – wzrost konkurencyjności gospodarki

1. Wzrost konkurencyjności gminy poprzez rozwój różnych branż gospodarki, w tym zaliczanych do inteligentnych specjalizacji województwa
2. Wzrost innowacyjności firm
3. Wzrost liczby miejsc pracy

Cel strategiczny III – wzrost aktywności społecznej

1. Rozwój kapitału społecznego
2. Wzrost dostępności i jakości usług publicznych

Cel strategiczny IV – wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych

1. Doskonalenie administracji
2. Intensyfikacja współpracy międzygminnej

W ramach powyższych celów, zaplanowano m. in. tworzenie warunków powstawania i rozwoju aktywności społecznej, rozwój wolontariatu, edukację cyfrową, tworzenie warunków aktywności edukacyjnej osób niepełnosprawnych, tworzenie nowoczesnej opieki zdrowotnej, uwzględniającej zmiany w strukturze demograficznej społeczeństwa, realizację zintegrowanych programów aktywizacji osób niepełnosprawnych i starszych, tworzenie bezpiecznej przestrzeni publicznej oraz systemów opieki nad osobami starszymi. Jednym z elementów podejmowanych działań jest tworzenie infrastruktury przyjaznej i uwzględniającej potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych. Działania te zostały również uwzględnione w niniejszym dokumencie.

6. Założenia gminnej polityki społecznej na lata 2021-2027

6.1. Wizja rozwoju społecznego

Wizja stanowi pozytywny i pożądaný obraz funkcjonowania mieszkańców gminy jako indywidualnych osób, członków rodzin oraz lokalnej społeczności w określonej przyszłości. Jest to obraz ambitny, a jednocześnie uniwersalny, dlatego warto zaznaczyć, że perspektywa wizji wykracza poza horyzont czasowy Strategii. Ważne jest jednak, że wyraża ona akceptowalny kierunek zmian oraz podstawę do określenia celów strategicznych. W przyszłości może natomiast stanowić dobry punkt wyjścia do ewaluacji oraz aktualizacji założeń dokumentu strategicznego, bez potrzeby przyjmowania zupełnie nowej perspektywy poznawczej. Z uwagi na wieloaspektowość funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego oraz szeroki zakres tematyczny Strategii, wizja Gminy Iława odnosi się tylko do sfery społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania mieszkańców w rodzinach i lokalnej wspólnocie. Z niej wynikają cele i kierunki działań, których realizacja przyczyni się do wprowadzenia oczekiwanych zmian w sferze społecznej.

Wizja rozwoju społecznego Gminy Iława brzmi następująco:

Gmina Iława stanowi pręźnie rozwijającą się wspólnotę samorządową, zapewniającą dobre warunki materialne, instytucjonalne i społeczne do życia oraz rozwoju mieszkańców i ich rodzin.

Mieszkańcy Gminy Iława są w dobrej kondycji fizycznej i psychicznej, dbają o swoje zdrowie oraz prowadzą aktywny tryb życia bez nałogów. Potrafią sobie radzić również w trudnych momentach, a kiedy wymaga tego sytuacja, chętnie korzystają ze wsparcia specjalistów. Dzięki wysokiej dostępności różnorodnych, komplementarnych usług społecznych możliwa jest szybka i skuteczna pomoc.

Rodziny prawidłowo wypełniają funkcje opiekuńcze i wychowawcze, są zaradne, samodzielne, funkcjonują w dobrych warunkach socjalno-bytowych, dbają o wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży, świadomie kształtują swoje relacje wewnętrzne oraz kontakty z otoczeniem, wiedzą jak zapobiegać sytuacjom problemowym, a także mają wsparcie w przypadku ich wystąpienia.

Osoby starsze oraz niepełnosprawne są aktywne, korzystają z różnych możliwości w sferze zawodowej, społecznej i edukacyjnej. Czują się potrzebne rodzinie i społeczeństwu, wykazują inicjatywę, odkrywają oraz realizują swoje pasje. Osoby, którym stan zdrowia nie pozwala na podejmowanie aktywności – zwłaszcza ciężko i przewlekle chorujące, w tym psychicznie – żyją w godnych warunkach i mają zapewnioną należytą opiekę.

Spółeczność Gminy Iława ma wysokie poczucie bezpieczeństwa. Charakteryzuje się niską skalą dysfunkcji takich jak przemoc w rodzinie, uzależnienia czy przestępczość. Stanowi świadomą i zintegrowaną wspólnotę, rozwijającą się, twórczą, otwartą, solidarną, wykorzystującą swój potencjał na rzecz dobra wspólnego oraz dbającą o osoby i grupy w najtrudniejszej sytuacji, a także o krajobraz i środowisko przyrodnicze.

6.2. Obszary priorytetowe, cele i kierunki działań

Część wdrożeniowa *Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Iława na lata 2021-2027* została usystematyzowana w formie priorytetów, w ramach których określono cele strategiczne i operacyjne, a następnie kierunki działań. Każdy z nich dotyczy innego wycinka rzeczywistości społecznej, w którym funkcjonują osoby, rodziny i lokalna społeczność, jednakże są one ze sobą ściśle powiązane i służą realizacji wizji rozwoju społecznego gminy. W związku z tym, wszystkie należy rozpatrywać łącznie, uwzględniając to, że wdrożenie założeń jednego z nich będzie miało istotny wpływ na powodzenie pozostałych.

Priorytet 1. Wspieranie zdrowia, aktywności i rozwoju mieszkańców

Cel strategiczny 1. Wzmacnianie kompetencji służących aktywnemu wypełnianiu ról rodzinnych, społecznych i zawodowych.

Okres realizacji: 2021-2027

Cele operacyjne:

1.1.	Rozwijanie wiedzy, umiejętności i postaw mieszkańców sprzyjających zdrowiu, aktywności i rozwojowi.
1.2.	Wzmacnianie aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców, w szczególności osób i grup o ograniczonej mobilności.

Kierunki działań:

1.	Inicjowanie oraz realizacja działań edukacyjnych, takich jak kursy, szkolenia i warsztaty, służące rozwijaniu kapitału życiowego mieszkańców, m.in. w zakresie skutecznego działania, automotywacji, kreatywnego rozwiązywania problemów.
2.	Zaangażowanie w przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia i ekologii, w tym m.in. edukacji prozdrowotnej i proekologicznej, realizacji badań profilaktycznych oraz promocji zdrowego starzenia się.
3.	Realizacja bądź udział w projektach i przedsięwzięciach partnerskich, służących edukacji mieszkańców, podejmowaniu przez nich aktywności społecznej i zawodowej, nabywaniu kompetencji kluczowych i zdobywaniu kwalifikacji adekwatnych do potrzeb rynku pracy.
4.	Realizacja programów i projektów aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo, w szczególności z grup defaworyzowanych.
5.	Rozwój działalności Klubu Integracji Społecznej w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także w obszarze usług edukacyjnych, prozdrowotnych i animacyjnych dostępnych dla wszystkich mieszkańców.
6.	Zwiększanie dostępności oraz wspieranie usług opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach, klubach dziecięcych lub u dziennych opiekunów, ułatwiających wejście lub powrót na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i/lub wychowaniem dzieci.
7.	Upowszechnianie wolontariatu jako etapu przygotowującego do podjęcia zatrudnienia.
8.	Realizacja inicjatyw i przedsięwzięć służących poprawie dostępu osób o ograniczonej mobilności do różnych form aktywizacji społeczno-zawodowej, takich jak np. organizacja usług dowozu, usługi asystenckie.

Wskaźniki realizacji działań:

1.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia; liczba rodzin; liczba osób w rodzinach.
2.	Liczba bezrobotnych z terenu gminy, w tym m.in. kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotni, bezrobotni do 30 roku życia i powyżej 50 lat.
3.	Liczba bezrobotnych z terenu gminy, którzy wzięli udział w różnych formach aktywizacji zawodowej.
4.	Liczba bezrobotnych z terenu gminy, którzy podjęli pracę niesubsydiowaną.
5.	Liczba uczestników zajęć w ramach Klubu Integracji Społecznej.
6.	Liczba dzieci do 6 roku życia objętych opieką i wychowaniem w placówkach.

Priorytet 2. Wspomaganie rodzin w tworzeniu przyjaznego środowiska rodzinnego

Cel strategiczny 2. Wzmocnienie rodzin w wypełnianiu ich podstawowych funkcji, w szczególności opiekuńczo-wychowawczych

Okres realizacji: 2021-2027

Cele operacyjne:

2.1.	Zwiększenie kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie opieki i wychowania dzieci.
2.2.	Zapewnienie warunków wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży
2.3.	Ograniczenie skali występowania dysfunkcji w rodzinach.
2.4.	Zwiększenie dostępu do usług wsparcia dla rodzin doświadczających trudności.

Kierunki działań:

1.	Inicjowanie i realizacji różnych form edukacji rodziców i opiekunów (np. Szkoła dla Rodziców, warsztaty, szkolenia) w zakresie rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, świadomego rodzicielstwa, rozpoznawania, kontrolowania i wyrażania uczuć, umiejętnego stosowania nagród i kar, wychowania bez przemocy itp.
2.	Realizacja i włączanie się w przedsięwzięcia partnerskie służące wzmocnieniu rodzin, edukacji rodzicielskiej oraz rozwojowi i zwiększeniu dostępności usług społecznych dla rodzin.
3.	Inicjowanie oraz włączanie się w lokalne, regionalne i krajowe kampanie społeczne oraz akcje dotyczące tematyki funkcjonowania rodzin.
4.	Kontynuacja i rozwój działalności Placówki Wsparcia Dziennego Gminy Ława oraz działającego w jej ramach Punktu Konsultacyjnego na rzecz rodzin oraz dzieci i młodzieży, w szczególności dotkniętych lub zagrożonych trudnościami w środowisku rodzinnym oraz rówieśniczym.
5.	Wsparcie i aktywizacja młodzieży, w szczególności poprzez organizację aktywnych form spędzania wolnego czasu, animację lokalną, zaangażowanie w wolontariat.
6.	Zapewnienie wsparcia rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w postaci m.in. pracy socjalnej, asystentury rodzinnej, pomocy rodzin wspierających, wolontariuszy, organizacji grup samopomocowych.
7.	Diagnoza i wsparcie dzieci z rodzin dotkniętych dysfunkcjami, poprzez m.in. zapewnienie poradnictwa i opieki pedagogicznej, wsparcie psychologiczne,

	socjoterapię, a także organizację bezpośredniej pomocy np. w nauce.
8.	Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia dostępności specjalistów w zakresie psychiatrii dziecięcej dla mieszkańców gminy, poprzez m.in. organizowanie spotkań i konsultacji ze specjalistami.
9.	Rozwój i zwiększanie dostępności poradnictwa specjalistycznego, w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego, świadczonego osobom i rodzinom, które wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych lub znajdują się w sytuacji kryzysowej.
10.	Upowszechnianie i stosowanie innowacyjnych metod i narzędzi pracy z rodzinami, m.in. terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach, coachingu rodzinnego oraz mediacji.

Wskaźniki realizacji działań:

1.	Liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, potrzeby ochrony macierzyństwa oraz przemocy w rodzinie; liczba rodzin; liczba osób w rodzinach.
2.	Liczba zorganizowanych form edukacji rodziców i opiekunów.
3.	Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą socjalną.
4.	Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą asystenta rodziny.
5.	Liczba rodzin i osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego.
6.	Liczba placówek wsparcia dziennego funkcjonujących na terenie gminy; liczba uczestników.
7.	Liczba uczniów uczęszczających na zajęcia pozalekcyjne.

Priorytet 3. Kreowanie warunków włączenia społecznego, aktywności i rozwoju osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących

Cel strategiczny 3. Poprawa jakości życia osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących

Okres realizacji: 2021-2027

Cele operacyjne:

3.1.	Zwiększenie aktywności osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących w różnych sferach życia.
3.2.	Integracja osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących z lokalnym środowiskiem.
3.3.	Zapewnianie dostępu osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących do wysokiej jakości form opieki oraz wsparcia.
3.4.	Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej dla osób o ograniczonej sprawności.

Kierunki działań:

1.	Rozwijanie sieci oraz oferty aktywizacji osób starszych w ramach Klubów Seniora na terenie gminy.
----	---

2.	Inicjowanie i organizowanie działań służących aktywności edukacyjnej, rekreacyjnej i fizycznej osób starszych i niepełnosprawnych w tym m.in. zajęć ruchowych, warsztatów, prelekcji, spotkań ze specjalistami oraz wyjazdów.
3.	Wprowadzenie Karty Seniora, jako instrumentu wspierającego aktywność osób starszych oraz zwiększającego ich dostępność do usług społecznych.
4.	Realizacja działań ukierunkowanych na integrację międzypokoleniową oraz aktywność społeczną osób starszych i niepełnosprawnych, w szczególności poprzez włączanie w inicjatywy wolontarystyczne i spotkania międzypokoleniowe.
5.	Realizacja programów edukacyjnych, kampanii oraz akcji informacyjnych, dotyczących potrzeb i problemów osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących, służących przełamywaniu stereotypów społecznych oraz integracji tych grup z lokalnym środowiskiem.
6.	Rozwój środowiskowych form pomocy osobom starszym, niepełnosprawnym oraz przewlekle chorującym, a także ich rodzinom, takich jak usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne i całodobowe, usługi opiekuna medycznego, system teleopieki oraz opieka wytchnieniowa.
7.	Tworzenie i rozwój instytucjonalnych form wsparcia osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących, dla których niewystarczające stają się usługi realizowane w formach środowiskowych.
8.	Upowszechnianie instrumentów wsparcia ułatwiających funkcjonowanie osobom w podeszłym wieku i/lub niepełnosprawnym w środowisku lokalnym oraz kontakty z administracją (np. asystent osoby starszej i niepełnosprawnej, self adwokatura).
9.	Rozwój pomocy sąsiedzkiej oraz wolontariatu (w tym międzypokoleniowego) na rzecz osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych i przewlekle chorych, zwłaszcza samotnych i ubogich
10.	Działania na rzecz zapewnienia i zwiększania dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej gminnych instytucji publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnością ruchową, niewidomych, słabowidzących, głuchych, głuchoniemych i innych.

Wskaźniki realizacji działań:

1.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby; liczba rodzin, liczba osób w rodzinach.
2.	Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej w wieku poprodukcyjnym.
3.	Liczba osób korzystających ze środowiskowych form pomocy, w tym usług opiekuńczych (również specjalistycznych) i teleopieki.
4.	Liczba działających na terenie gminy instytucjonalnych form opieki i wsparcia dla osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących; liczba miejsc; liczba osób korzystających.
5.	Liczba zrealizowanych działań edukacyjnych, kampanii i akcji informacyjnych, dotyczących potrzeb i problemów osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących oraz ich integracji z lokalnym środowiskiem.
6.	Liczba zorganizowanych form aktywności osób starszych, niepełnosprawnych, chorujących, liczba uczestników.

Priorytet 4. Przeciwdziałanie i ograniczanie skali dysfunkcji społecznych

Cel strategiczny 4. Wzmocnienie mieszkańców w zapobieganiu dysfunkcjom społecznym oraz w skutecznym ich rozwiązywaniu.

Okres realizacji: 2021-2027

Cele operacyjne:

4.1.	Zwiększenie świadomości społecznej w obszarze dysfunkcji społecznych.
4.2.	Zapewnienie osobom i rodzinom doświadczającym dysfunkcji lub nimi zagrożonym dostępu do bezpośredniego, specjalistycznego wsparcia.

Kierunki działań:

1.	Inicjowanie i realizacja akcji, kampanii społecznych oraz innych działań o charakterze edukacyjnym i informacyjnym, służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie problematyki uzależnień, bezpieczeństwa publicznego.
2.	Upowszechnianie informacji na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby uzależnione i ich rodziny, a także przez sprawców i ofiary przemocy w rodzinie, za pośrednictwem np. mediów, materiałów drukowanych czy spotkań mieszkańców ze specjalistami.
3.	Realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych dotyczących uzależnień od substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych, innych zachowań ryzykownych, przemocy w rodzinie oraz zachowań agresywnych w szkołach; ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń.
4.	Rozwój poradnictwa specjalistycznego, wsparcia socjalnego oraz pracy terapeutycznej z dziećmi, osobami dorosłymi i całymi rodzinami doświadczającymi uzależnień bądź przemocy domowej.
5.	Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” jako elementu profesjonalnego systemu przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym.
6.	Kierowanie sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych.

Wskaźniki realizacji działań:

1.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu; narkomanii; przemocy w rodzinie; liczba rodzin; liczba osób w rodzinach.
2.	Liczba zrealizowanych działań edukacyjnych i profilaktycznych, skierowanych do dzieci, młodzieży oraz dorosłych służących wzrostowi wiedzy i świadomości społecznej w zakresie dysfunkcji społecznych (np. programy profilaktyczne, warsztaty, akcje, kampanie społeczne).
3.	Liczba założonych i zakończonych w roku procedur „Niebieskiej Karty”
4.	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” w ciągu roku
5.	Liczba sprawców przemocy w rodzinie, którzy wzięli udział w programie korekcyjno-edukacyjnym.

Priorytet 5. Zapobieganie ubóstwu, problemom mieszkaniowym i bezdomności

Cel strategiczny 5. Poprawa warunków socjalno-bytowych gospodarstw domowych.

Okres realizacji: 2021-2027

Cele operacyjne:

5.1.	Zapewnienie osobom i rodzinom dostępu do podstawowych dóbr.
5.2.	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa materialnego mieszkańców.

Kierunki działań:

1.	Wspieranie mieszkańców gminy przez pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny w zakresie rozwiązywania problemów socjalnych, a także nabywania umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego.
2.	Organizowanie zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących osób i rodzin.
3.	Wspieranie rozwoju różnych form mieszkalnictwa chronionego (np. mieszkania treningowe, rówieśnicze, terapeutyczne) i budownictwa społecznego.
4.	Realizacja kompleksowych działań wspierających powrót do naturalnego życia społecznego osób z niego wyizolowanych, zwłaszcza osób doświadczających trudności w przystosowaniu się po długotrwałym pobycie w zakładzie karnym oraz osób bezdomnych, w tym także poprzez kontrakty socjalne.
5.	Współpraca z PUP, PCPR, służbą kuratorską i innymi podmiotami w zakresie wdrażania indywidualnych programów wsparcia służących usamodzielnianiu wychowanków pieczy zastępczej, wychodzeniu z bezdomności, a także integracji osób opuszczających zakłady karne i cudzoziemców
6.	Edukacja ekonomiczna dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców realizowana w formie spotkań, warsztatów, akcji informacyjno-promocyjnych w szerokim zakresie dotyczącym m.in. gospodarowania budżetem domowym, zawierania umów kupna-sprzedaży, praw konsumenckich, zakładania lokat oszczędnościowych, zaciągania pożyczek i kredytów.

Wskaźniki realizacji działań:

1.	Liczba rodzin i osób w rodzinach, które skorzystały z pomocy społecznej z powodu ubóstwa.
2.	Liczba zorganizowanych na terenie gminy zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących
3.	Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy.
4.	Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy.
5.	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych na terenie gminy.
6.	Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne.
7.	Liczba inicjatyw z zakresu edukacji ekonomicznej mieszkańców.

Priorytet 6. Integracja i aktywizacja społeczności lokalnych

Cel strategiczny 6. Tworzenie warunków rozwoju aktywności i integracji lokalnej społeczności na rzecz dobra wspólnego i wsparcia osób w trudnej sytuacji.

Okres realizacji: 2021-2027

Cele operacyjne:

6.1.	Zwiększenie potencjału mieszkańców w działaniach służących lokalnej społeczności.
6.2.	Wsparcie oddolnej aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.
6.3.	Wzrost poziomu partycypacji obywatelskiej mieszkańców.

Kierunki działań:

1.	Realizacja działań edukacyjnych, takich jak np. kursy, szkolenia, warsztaty oraz wizyty studyjne, służących rozwojowi kompetencji liderów mieszkańców ze szczególnym naciskiem na partycypację obywatelską oraz wsparcie liderów w aktywnym i świadomym działaniu w społecznościach lokalnych.
2.	Animowanie i włączanie mieszkańców do debaty oraz realizacji inicjatyw w zakresie adaptacji do zmian klimatu, gospodarki obiegu zamkniętego, profilaktyki zdrowotnej i in.
3.	Wzmocnienie aktywności społecznej skupionej wokół świetlic oraz zwiększenie oferty zajęć i wydarzeń aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych organizowanych „blisko” mieszkańców oraz z ich aktywnym udziałem.
4.	Współpraca merytoryczna i finansowa z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, służąca poprawie dostępności usług społecznych oraz zaangażowaniu obywateli w rozwój lokalny.
5.	Prowadzenie konsultacji społecznych z mieszkańcami, w formie m.in. spotkań otwartych, debat, warsztatów obywatelskich, badań ankietowych, przy podejmowaniu przez władze gminy decyzji w sprawach ważnych dla społeczności w sposób stwarzający warunki do powszechnego uczestnictwa osób fizycznych i organizacji pozarządowych.
6.	Działania na rzecz organizowania społeczności lokalnej poprzez środowiskową pracę socjalną, animację społeczną, streetworking, wspieranie grup nieformalnych i zorganizowanych form aktywności mieszkańców.

Wskaźniki realizacji działań:

1.	Liczba zorganizowanych działań edukacyjnych dla lokalnych liderów; liczba uczestników.
2.	Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dotacje na realizację zadań publicznych.
3.	Wartość dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym na realizację zadań publicznych
4.	Liczba konsultacji społecznych przeprowadzonych z mieszkańcami.

Zaproponowane kierunki działań strategicznych nie zostały uporządkowane w sposób hierarchiczny (posiadają zbliżoną ważność). Ponadto mają one w dużej mierze charakter ciągły i wieloetapowy, a ich realizacja będzie odbywać się w pełnym horyzoncie czasowym Strategii. W związku z tym odstąpiono od opracowania odrębnego, szczegółowego harmonogramu. Ich efektywna realizacja wymaga jednak podjęcia odpowiednich działań także na poziomie instytucji publicznych realizujących Strategię, w szczególności:

- ✓ stałego zwiększania kompetencji pracowników i osób zaangażowanych w realizację Strategii, poprzez systematyczny udział w szkoleniach, kursach, warsztatach, seminariach, konferencjach, wizytach studyjnych i innych formach edukacji;
- ✓ wspierania kadry specjalistów zajmujących się m.in. uzależnieniami, przemocą w rodzinie oraz interwencją kryzysową w postaci superwizji i pomocy psychologicznej;
- ✓ wzmocnienia współpracy i komunikacji międzyinstytucjonalnej w obszarach objętych Strategią, służącej szybkiej diagnozie oraz przeciwdziałania dysfunkcjom społecznym, a także zmniejszaniu skali ich występowania;

- ✓ ukierunkowania na nowe, innowacyjne rozwiązania w zakresie objętym Strategią, służące większej otwartości i elastyczności działania, a także zwiększeniu skuteczności oddziaływań;
- ✓ umiejętności zarządzania w sytuacjach kryzysowych, w szczególności rozpoznawania i diagnozowania sytuacji, podjęcia skutecznych działań zaradczych oraz przewidywania skutków i przeciwdziałaniu im;
- ✓ rozwoju współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi poprzez m.in. włączanie ich przedstawicieli do zespołów opiniotwórczych, doradczych i konsultacyjnych, zlecenie realizacji zadań publicznych, umożliwianie szerszego udziału w kreowaniu polityk publicznych itd.;
- ✓ tworzenia partnerstw lokalnych oraz platform współpracy i wymiany informacji w obszarach strategicznych dla rozwoju społecznego, w tym m.in. wsparcia rodzin, przeciwdziałania dysfunkcjom społecznym, rozwoju dzieci i młodzieży, z udziałem instytucji oraz organizacji pozarządowych funkcjonujących w danym obszarze;
- ✓ podejmowania wspólnych działań rzeczniczych i lobbystycznych na rzecz rozwiązań, które nie leżą w gestii gminy, a mogą w istotny sposób przyczynić się do rozwiązania istniejących problemów oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Powyższe działania dotyczą każdego z przyjętych priorytetów. Powinny stanowić wytyczną współpracy pomiędzy instytucjami gminy oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz jej mieszkańców, ukierunkowanej na urzeczywistnienie wizji rozwoju społecznego Gminy Iława.

7. Sposób realizacji Strategii

7.1. Ramy organizacyjne

W świetle ustawy o pomocy społecznej, do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy nie tylko opracowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych, ale również jej późniejsza realizacja. Znaczna część kierunków działań zaplanowanych w Strategii mieści się w zadaniach jednostek organizacyjnych Gminy Iława, a także Powiatu Iławskiego oraz organizacji pozarządowych i innych podmiotów, które są już skutecznie wdrażane. Jest tu jednak także sfera nowych pomysłów i rozwiązań, stanowiących odpowiedź na nasilające się problemy oraz nie zaspokojone w dostatecznym stopniu potrzeby mieszkańców.

Zasadniczą rolę w zakresie planowania oraz podejmowania decyzji strategicznych będą odgrywały władze Gminy Iława, tj. Wójt oraz Rada Gminy, natomiast instytucją koordynującą działania związane z wdrażaniem Strategii będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Iławie. Do zadań GOPS będą należały w szczególności:

- czynności operacyjne – ustalanie z interesariuszami bieżących potrzeb, podziału zadań i odpowiedzialności, a także uszczegóławianie zapisów Strategii w postaci rocznych lub kilkuletnich programów wpisujących się w sferę pomocy i integracji społecznej;
- czynności monitorujące – regularny monitoring poziomu osiągnięcia celów i rezultatów oraz zakresu zrealizowanych działań;
- czynności informacyjno-konsultacyjne – przekazywanie władzom gminy, lokalnym partnerom i instytucjom współpracującym oraz mieszkańcom informacji na temat stanu wdrożenia Strategii, a także pozyskiwanie informacji zwrotnej w tym zakresie;
- czynności wnioskodawcze – przedkładanie władzom gminy oraz lokalnym partnerom stosownych wniosków oraz rekomendacji dotyczących decyzji i działań korygujących wdrażanie Strategii oraz aktualizacji dokumentu.

Zarządzanie realizacją Strategii powinno być systemowe, elastyczne i otwarte na zmieniające się uwarunkowania, ponieważ Strategia jest planem dostosowanym do dynamicznych czynników zewnętrznych i wewnętrznych, jednak w taki sposób, aby tam gdzie to możliwe, kształtować rzeczywistość społeczną w oparciu o wizję pożądanых zmian.

7.2. Monitoring Strategii

Monitoring to proces gromadzenia oraz analizowania informacji ilościowych i jakościowych w celu odpowiedzi na pytania: „Co, kiedy i jak zostało zrobione?”. Pozwala uchwycić różnice pomiędzy założeniami planu strategicznego a ich faktycznym wykonaniem.

Monitoring skupia się na dwóch zasadniczych obszarach:

- ▶ rzeczowym (merytorycznym) – dotyczy postępu w realizacji zaplanowanych działań pod względem terminowości wykonania oraz osiągniętych efektów;
- ▶ finansowym – obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację poszczególnych działań/projektów, zwłaszcza pod kątem efektywności wydatków.

Monitoring jest podstawą dla sprawozdawczości (raportowania), zarządzania zmianą oraz ewaluacji. Dane zebrane w trakcie procesu monitorowania są analizowane, a następnie opracowywane w formie sprawozdań na potrzeby wewnętrzne oraz raportów prezentowanych opinii publicznej. Wypracowane wnioski i rekomendacje wspomagają proces decyzyjny oraz zarządzanie informacjami, ułatwiając znajdowanie rozwiązań w sytuacjach, kiedy zostaną zidentyfikowane odchylenia od pierwotnych założeń. Ponadto monitoring uzupełniony okresową ewaluacją (wewnętrzną, tzw. samoewaluacją, lub zewnętrzną zleconą niezależnemu podmiotowi) może stać się źródłem cennych wskazówek dla działań korygujących i usprawniających, a także nowelizacji (aktualizacji) przyjętych planów¹¹.

W myśl art. 16b ustawy o pomocy społecznej, strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera wskaźniki realizacji działań będące przedmiotem okresowego monitoringu. Odnoszą się one do kierunków niezbędnych działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym priorytetom i wskazane każdorazowo przy każdym z nich. Jednakże, zgodnie z przyjętą metodyką prac nad dokumentem na tym poziomie planowania, jako kluczowy określono monitoring zmiany społecznej – a zatem wskaźniki koncentrują się na wynikach, tzn. rezultatach podejmowanych działań w odniesieniu do grup docelowych. Ponadto, żeby pokazać szerszy kontekst wdrażania GSRPS, zakłada się również monitorowanie sytuacji społecznej i gospodarczej gminy w oparciu o „wskaźniki oddziaływania”, które bazują na statystyce publicznej. Ich walorem jest wysoki stopień precyzyjności, obiektywności oraz porównywalności danych kolejnych w latach. Rekomenduje się, aby wskaźniki oddziaływania były co najmniej następujące:

- Liczba ludności gminy wg faktycznego miejsca zamieszkania;
- Odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w ogóle ludności (w %);
- Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym;
- Liczba bezrobotnych zarejestrowanych, w podziale na płeć;
- Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym;
- Liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie gminy;
- Liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej, w tym długotrwale: liczba osób, którym przyznano świadczenie; liczba rodzin; liczba osób w rodzinach – w podziale na powody udzielania pomocy;
- Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w ogóle mieszkańców (w %).

Katalog wskaźników realizacji Strategii ma charakter otwarty. Jeżeli w procesie jej monitorowania zostanie zidentyfikowana potrzeba rozszerzenia zakresu lub przeformułowania wybranych wskaźników, możliwe jest wprowadzenie zmian bez konieczności aktualizacji całego dokumentu. Monitoring Strategii będzie prowadzony w okresach dwuletnich – za każde zakończone dwa lata kalendarzowe. Zebrane dane powinny być analizowane, a następnie opracowywane w formie raportów z monitoringu Strategii, służących potrzebom wewnętrznym oraz działaniom informacyjnym

¹¹ Więcej na ten temat można znaleźć np. w publikacji *Monitoring na potrzeby wdrażania projektu*, aut. A. Zajączkowskiej, Stowarzyszenie BORIS, Warszawa 2008.

adresowanym do szerszej opinii publicznej. Raporty te powinny zawierać w szczególności opis uwarunkowań i przebieg procesu monitorowania Strategii; ocenę wpływu uwarunkowań zewnętrznych na aktualność założeń Strategii; ogólną charakterystykę bieżącej sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy; prezentację priorytetów i celów strategii, zrealizowanych wskaźników wdrażania Strategii wraz z opisem zrealizowanych działań pod względem jakościowym i ilościowym; a także wnioski i rekomendacje.

8. Źródła finansowania

Z uwagi na szeroki i różnorodny katalog działań planowanych do realizacji w ramach Strategii należy w głównych źródłach jej finansowania uwzględnić środki pochodzące z różnych źródeł, w tym dostępne nie tylko dla gmin, ale także innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii.

Jako główne źródło finansowania należy wskazać budżet gminy. W świetle art. 7 *Ustawy o samorządzie gminnym* do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty, w tym m.in. w sprawach ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, kultury, polityki prorodzinnej, bezpieczeństwa obywateli czy współpracy ze społecznościami lokalnymi. Zadania te wykonywane są przez jednostki organizacyjne i pomocnicze gminy jako ich zadania statutowe, stanowiąc jednocześnie urzeczywistnienie założeń Strategii, w takim zakresie, w jakim zostało to zaplanowane. Pewien zakres działań jest ponadto możliwy do realizacji komplementarnie lub nawet wspólnie przez Samorząd Gminy, Powiatu Iławskiego, Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz inne jednostki – na podstawie zawieranych pomiędzy nimi porozumień.

Część środków na realizację zadań w zakresie lokalnej polityki społecznej będzie ponadto pochodzić z budżetu państwa. Chodzi zarówno o transfery w postaci subwencji ogólnej jak i dotacji celowych, z których część trzeba będzie pozyskać startując w konkursach. W tej kategorii mieszczą się bowiem programy rządowe oraz programy ministerstw. Należy tu jednak wskazać, że część programów zakończyła się w 2020 roku i obecnie trwają prace nad przygotowaniem założeń i warunków realizacyjnych kolejnych, które będą obowiązywać od 2021 roku. Z tego względu, w ramach finansowych Strategii można określić jedynie część programów, takich jak: Program Osłonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” oraz Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej. Ponadto od 2019 roku jednym ze źródeł finansowania działań na rzecz wsparcia społecznego, zawodowego i zdrowotnego osób niepełnosprawnych jest Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, będący państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego. W jego ramach są realizowane programy takie jak „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne” oraz „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”.

Istotne źródło finansowania będą stanowić także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym szczególności w obszarze włączenia społecznego, rynku pracy czy edukacji. Uruchomienie pierwszych konkursów może nastąpić prawdopodobnie w 2022 roku, wtedy też będzie znany już ostateczny kształt regionalnego programu operacyjnego.

Z uwagi na to, że Strategia zakłada aktywny udział społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych, a także partnerstwa służące efektywniejszej realizacji polityki społecznej, ważnym źródłem finansowania będą dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora. Wśród nich są programy rządowe i ministerialne, a także programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, takie jak: Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO, Rządowy Program Wsparcia Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych ROHiS, a także Korpus Solidarności – Program Wspierania i Rozwoju Wolontariatu Długoterminowego na lata 2018-2030. Ważne są również środki prywatne pochodzące z fundacji, zakładanych przez firmy,

instytucji finansowe lub osoby prywatne; pieniądze od sponsorów, środki z 1% dla organizacji pożytku publicznego, darowizny, zbiórki publiczne i inne.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych planowanych kierunków działań nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe, szczególnie ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu, długi okres jego obowiązywania, nie domknięty jeszcze etap programowania środków unijnych na lata 2021-2027 oraz konkursowy charakter większości programów pomocowych, który z punktu widzenia podmiotów realizujących przekłada się na incydentalność wsparcia. Adekwatne do potrzeb kosztorysy będą tworzone w momencie planowania rocznego i aktualizacji budżetu Gminy (w tym planów finansowych jednostek), a także opracowywania programów i projektów uszczegóławiających założenia Strategii.

Wykaz skrótów

Skrót	Nazwa
BDL GUS	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
GKRPA	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Społecznych
GOPS	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łławie
KIS	Klub Integracji Społecznej Gminy Łława z siedzibą w łławicach
NIW	Narodowy Instytut Wolności
NK	Niebieskie Karty
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łławie
PUP	Powiatowy Urząd Pracy w Łławie
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia
ZI	Zespół Interdyscyplinarny

Spis tabel

Tabela 1. Wybrane dane dotyczące zmian demograficznych w Gminie Iława w latach 2017-2019	5
Tabela 2. Wybrane dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Iława w latach 2017-2019	6
Tabela 3. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Iława w 2019 roku.....	9
Tabela 4. Osoby zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu według przyczyny niepełnosprawności w 2019 roku.....	12
Tabela 5. Wybrane typy rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Iława w latach 2017-2019.....	14

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Iława w latach 2011-2019.....	4
Wykres 2. Ludność Gminy Iława według grup wiekowych (31.12.2019)	5
Wykres 3. Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie iławskim w latach 2015-2019 (w %)..	7
Wykres 4. Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w latach 2017-2019	8
Wykres 5. Współczynniki obciążenia demograficznego w Gminie Iława w latach 2017-2019 (w %)..	10
Wykres 6. Rodziny emerytów i rencistów objęte pomocą społeczną w Gminie Iława w 2019 roku....	11
Wykres 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności i długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2017-2019.....	13
Wykres 8. Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w Gminie Iława w 2019 roku.....	15
Wykres 9. Liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019	15
Wykres 10. Liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2017-2019.....	16
Wykres 11. Wybrane dane dotyczące stosowania procedury „Niebieskie Karty” w latach 2017-2019.	17
Wykres 12. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w latach 2017-2019.....	18
Wykres 13. Rodziny korzystające ze wsparcia z powodu alkoholizmu w latach 2017-2019	19